

Darbā neriskē –
ievēro darba drošību!

**DARBA AIZSARDZĪBAS
PRASĪBAS,
VEICOT MEŽISTRĀDES
UN MEŽA
ATJAUNOŠANAS
DARBUS**

DARBA AIZSARDZĪBA

**DARBA AIZSARDZĪBAS
PRASĪBAS,
VEICOT MEŽISTRĀDES
UN MEŽA
ATJAUNOŠANAS
DARBUS**

Rīga – 2006

DARBA AIZSARDZĪBA

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Izdots ESF Nacionālās programmas “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” projekta “Darba drošības un darba tiesisko attiecību uzraudzības pilnveidošana” VPD1/ESF/NVA/04/NP/3.1.4./0001/0006 ietvaros

Materiālus sagatavoja:

SIA “Livland” RUDĪTE PAURE

TATJANA IZOTOVA, JEĻENA BOIČENKO, IEVA CELMIŅA

Materiālus koriģēja:

VLADIMIRS BRIKMANIS

Datorsalikums: Jelgavas tipogrāfija

Iespiests: Jelgavas tipogrāfijā

© LR Valsts darba inspekcija

PRIEKŠVārds

Šīs vadlīnijas ir viens no izglītojošajiem materiāliem un tās izstrādātas, ņemot vērā to, ka atsevišķās nozarēs dažās darbības sfērās līdz šim nav bijusi pietiekama kvalitatīva informācija, kas saistīta ar darba drošības, veselības aizsardzības un darba tiesisko attiecību jomu. Šādu materiālu izdošana un izplatīšana rada papildus informētību un garantiju drošam darbam nodarbināto vidū. Pasaules prakse pierāda, ka sakārtotā darba vidē pieaug darba ražīgums, nodarbinātie strādā efektīvāk, samazinās nelaimes gadījumu un arodsaslimšanu skaits.

Ražošanas procesu nav iespējams uzturēt pilnīgi bez riska faktoru ietekmes, un to kontrole un samazināšana ir katra darba devēja pienākums.

Mūsdienu straujajos pārmaiņu laikos mainās arī darba vide – darbs kļūst arvien intensīvāks, prasa maksimālu uzmanību un koncentrēšanos, darba apjoma samērošana ar cilvēka garīgajām un fiziskajām spējām, dažādu organizatorisko jautājumu risināšanu. Tajā pašā laikā joprojām aktuālas ir tradicionālās darba aizsardzības problēmas – troksnis, vibrācija, elektromagnētiskie viļņi, putekļi, ķīmiskās vielas u.c. ietekmes faktori.

Pilnvērtīga kontrole un riska faktoru samazināšana līdz pieļaujamajiem līmeņiem ir iespējama tikai tad, ja darba devēji, darba aizsardzības speciālisti, atbildīgās amatpersonas un nodarbinātie ir informēti par riska faktoru raksturu un spēj prognozēt to iespējamās sekas un veikt pasākumus to savlaicīgai novēršanai.

Šīs vadlīnijas, kas izdotas ESF Nacionālās programmas “Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” projekta “Darba drošības un darba tiesisko attiecību uzraudzības pilnveidošana” ietvaros, kļūs par vēl vienu instrumentu, ar kura palīdzību tiks gūtas zināšanas, kuras atvieglos darba devējiem izveidot iespējami drošu un nekaitīgu darba vidi, kā arī samazināt darba vides riska faktoru iedarbību līdz pieļaujamam līmenim.

Jānis Bērziņš

Valsts darba inspekcija

Direktors

SATURS		
I.	Vispārīgi jautājumi	5
II.	Darba devēja un pašnodarbinātā pienākumi	8
III.	Darba aizsardzības sistēmas organizēšana un mežsaimniecības darbu plānošana	10
IV.	Darba aizsardzības prasības mežsaimniecības darbos lietojamam darba aprīkojumam	19
V.	Darba aizsardzības prasības meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšanas un augošu koku atzarošanas darbos	20
VI.	Darba aizsardzības prasības koku gāšanas, atzarošanas un sagarumošanas darbos	23
VII.	Darba aizsardzības prasības kokmateriālu sagatavošanā ar daudzoperāciju mašīnām	30
VIII.	Darba aizsardzības prasības vējgāžu un vējlaužu novākšanas darbos	31
IX.	Darba aizsardzības prasības kokmateriālu pārvietošanas, kraušanas un izvešanas	34
Pielikumi		
1.	pielikums Izmantotās literatūras saraksts	40
2.	pielikums	42
3.	pielikums	44
4.	pielikums	45
Noderīgas adreses		46

I.

VISPĀRĪGI JAUTĀJUMI
LIETOTIE TERMIŅI

Apstrāde – nolaistā koka stumbra atzarošana un sazāģēšana.

Atsitiens – strauja un negaidīta ķēžu zāģa pārvietošanās uz augšu, kuras cēlonis – zāģa sliedes augšējā gala saskare ar koksnī.

Atzarošana – zaru atdalīšana no nolaistā koka stumbra.

Augšgala krautuve – kokmateriālu pagaidu novietošanas vieta.

Cirsmu izstrādes tehnoloģiskā karte – dokuments, kas satur cirsmas raksturojumu un cirsmas izstrādāšanas tehnoloģisko shēmu.

Čokers – metāla vai citu materiālu trose vai ķēde, ar kuras palīdzību kokmateriāli tiek sasieti, lai tos pārvietotu vajadzīgā virzienā un vietā.

Darba devējs – fiziska vai juridiska persona vai tiesīgspējīga personālsabiedrība, kura nodarbina vismaz vienu nodarbināto.

Darba vieta mežā – jebkura vieta mežā, kur tiek veikti meža darbi.

Darbu pasūtītājs – fiziska vai juridiska persona, kas izsludina kontraktu darbu veikšanai ar darbu uzņēmēja vai pašnodarbinātās personas starpniecību.

Darbu uzņēmējs – persona vai uzņēmums, kas tiek izmantots, lai veiktu noteikta apjoma un izmaksu meža darbus darblīguma (kontrakta) par pakalpojumu sniegšanu ietvaros. Šajā gadījumā darblīgums jādiferencē no darba līguma. Šo noteikumu ietvaros termins darbu uzņēmējs attiecas arī uz darbu apakšuzņēmējiem.

Enkurs – celms vai koks, pie kura ir piestiprināta trošu celtņa galvenā trose.

Ergonomikas principi – koncepcija, kas iekļauj sevī darba organizāciju, iekārtu un darba rīku veidošanu un izmantošanu saskaņā ar nodarbinātā fiziskām un garīgām dotībām un spējām.

Kokmateriālu pievešana – kokmateriālu pārvietošana no cirsmas līdz grēdas veidošanas vietai.

Kokmateriālu satvērējs – hidrauliska iekārta, lai satvertu kokmateriālus un tos pārvietotu.

Kokmateriālu treilēšana – darba paņēmieni, ar kura palīdzību kokmateriāli puspaceltā stāvoklī tiek pārvietoti uz kokmateriālu noliktavu. Šim nolūkam parasti izmanto traktoru, kas nodrošināts ar kokmateriālu satvērēju vai vinču.

Kokmateriālu pievešanas maršruts – nozīmētais kokmateriālu pārvietošanas ceļš no cirsmas līdz grēdas veidošanas vietai.

Koku laišana – mežu izstrādes termins, kas sevī iekļauj visas operācijas.

Kvalifikācijas apliecība – apliecība, kas tiek izsniegta pēc noteiktas zināšanu pārbaudes.

Ķeksis – roku darba rīks, kas sastāv no tērauda āķa un koka kāta (100–130 cm). Parasti tiek lietots baļķu pārvietošanai nelielos attālumos.

Mehanizēta darbu veikšana – meža darbs, kas tiek veikts ar speciālu rokas mehānismu palīdzību: ķēžu zāģi, krūmu zāģi un citi.

Mežu izstrādāšana – darbu komplekss, kas iekļauj sevī visus pasākumus, kas saistīti ar meža izstrādāšanu: sākot ar darbu plānošanu un beidzot ar cirsmu sakopšanu un visu iespējamo produktu utilizēšanu.

Motorzāģu vadītājs – persona, kas veic koka gāšanu, atzarošanu un sagarumošanu.

Nelabvēlīgi laika apstākļi – apstākļi, kuru cēlonis nelabvēlīgi klimatiski faktori: lietussgāzes, viesuļvētras, apledējums vai sniegs, negaiss, kuri var izsaukt negadījumus vai nopietni apdraudēt veselību, ja darbs nav laicīgi pārtraukts.

Nodarbinātais – jebkura fiziska persona, kura ir darba attiecībās ar darba devēju saskaņā ar Latvijas Darba likumu.

Pašnodarbinātais – persona, kura nav atzīstama par darba ņēmēju, bet gūst ienākumus.

Piekabe – atklāta tipa konstrukcija uz diviem riteņiem vai slēpēm, lai izvietotu baļķu galus, kas tiek pārvietoti izmantojot roku darbu, darba lopus vai treilēšanas traktorus.

Sagarumošana – stumbra vai zaru sazāģēšana sortimentos.

Sakņu plāte – izgāzta koka sakņu sistēma.

Statņi – kravas platformas elementi, kuri novērš kravas pārvietošanos un nodrošina tās optimālu izvietošana.

Transportēšanas darbi – visu izmantojamo meža materiālu nogādāšana tālākai apstrādei.

Treilēšanas sistēma – mašīnas, kas tiek izmantotas, lai pārvietotu nocirstos kokus ar traktoru vai treile-ri.

Uzņēmums – pamatvienība vai minimāls pamatvienību veidojums, kurš iekļauj sevī ražošanas funkcijas un tieši vai netieši realizē šīs funkcijas, lai īstenotu pasākumus, kuri saistīti ar ražošanu.

Vadītājs – persona, kura iecelta vadītāja amatā un nes juridisku atbildību par uzņēmuma, kas veic meža darbus, vispārējo un tehnisko vadību.

Vējlauza – koku izgāšana ar saknēm un laušana vētras rezultātā.

Vinča – tītuve ar mehānisku piedziņu, uz kuras tiek uztīta vai notīta trose.

Zaru nozāģēšana – darbi, kas tiek veikti uz augošiem kokiem.

1. punkts. Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, veicot darbus mežsaimniecībā.

Šie Noteikumi iekļaujas vispārējā darba aizsardzības likumdošanā, kuras pamatā ir LR 2001. gada 20. jūnija Darba aizsardzības likums. Līdzās pienākumiem attiecībā uz darbiem mežsaimniecībā (koku laišana, tai skaitā atzarošana, transportēšana, utilizēšana, augsnes sagatavošana, apmežošanas – stādīšana, sēšana un dabiskā

atjaunošana, agrotehniskā kopšana, jaunaudzes kopšana, retināšana) darba devējam jānodrošina arī vispārējo darba aizsardzības prasību ievērošanu, kas minētas Darba aizsardzības likumā un citos darba aizsardzības normatīvajos aktos.

2. punkts. Pašnodarbinātais vai nodarbinātais var veikt mežsaimniecības darbus, ja viņš ir ieguvis atbilstošu kvalifikāciju vai apguvis attiecīgu mācību kursu un ir instruēts par darba drošību.

3. punkts. Lai persona mežsaimniecības darbos varētu lietot krūmgriezi vai motorzāģi, nepieciešama personas kvalifikāciju apliecināšana licencētas izglītības iestādes izsniegta apliecība.

Veikt meža darbus drīkst personas tikai ar attiecīgu kvalifikāciju (piemēram: mežstrādnieks, mežizstrādes mašīnu operators, mežizstrādes tehnikas vadītājs), kuru iegūst ar pilnvaroto institūciju starpniecību. Pilnvarotās institūcijas kvalifikācijas līmeni un zināšanas pārbauda un sertificē. Mācību programmām jābūt skaidri definētām un strukturētām, tām jāietver informācija:

- par darba saturu, metodēm un darba paņēmieniem, kuri nepieciešami konkrētu darbu veikšanai;
- par riska varbūtību un iedarbību uz veselību;
- par nepieciešamiem darba rīkiem un mehānismiem, to lietošanas un apkāpes noteikumiem;
- par individuālās aizsardzības līdzekļu izvēli un lietošanu;
- par darba efektivitātes un drošības kritēriju novērtējumu.

Apmācību noslēgumā apmācāmām personām jākārto ieskaite, lai pārliecinātos, ka izglītojamie ir apguvuši mācību programmu un būs spējīgi veikt darba uzdevumus, neapdraudot savu un citu nodarbināto veselību un nekaitējot apkārtējai videi. Gala pārbaudes rezultāti jādokumentē. Pēc sekmīgi nokārtotas gala pārbaudes, apmācāmajiem jāizsniedz noteikta parauga apliecības.

Nodarbinātajiem, kas veic mežsaimniecības darbus, jābūt instruētiem atbilstoši LR Darba aizsardzības likumam un 2003. gada 17. jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 323 „Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”. Šādu instruktāžu veic:

- darbu uzsākot;
- mainoties darba raksturam vai darba apstākļiem;
- ieviešot jaunu vai mainot iepriekšējo darba aprīkojumu;
- ieviešot jaunu tehnoloģiju.

Instrukcijām jābūt saprotamām un piemērotām nodarbināto profesionālajai sagatavotībai. Ziņas par nodarbināto instruktāžu reģistrē darba aizsardzības instruktāžas reģistrācijas žurnālā.

Sīkāku informāciju var skatīt 2003. gada „Darba aizsardzības likuma vadlīnijās”.

4. punkts. Darba devēja, viņa pārstāvja un pašnodarbinātā kvalifikācija ietver zināšanas par mežistrādes, meža atjaunošanas un kopšanas plānošanu un organizēšanu, kā arī darba aizsardzības sistēmas organizēšanu uzņēmumā.

Darba devējs, viņa pārstāvis un pašnodarbinātais, iegūstot kvalifikāciju, gūst arī zināšanas par mežistrādes, meža atjaunošanas un kopšanas plānošanu un organizēšanu, kā arī darba aizsardzības sistēmas organizēšanu uzņēmumā, ko paredz Darba aizsardzības likums un tam pakārtotie Ministru kabineta noteikumi.

5. punkts. Šo noteikumu ievērošanu atbilstoši kompetencei kontrolē Valsts darba inspekcija un Valsts meža dienests.

Mežsaimniecība atrodas divu valsts kontroles un uzraudzības institūciju darbības zonā, tāpēc šo noteikumu ievērošanu kontrolē Labklājības Ministrijas pārraudzībā esošā Valsts darba inspekcija, gan Zemkopības Ministrijas pārraudzībā esošā valsts pārvaldes iestāde Valsts meža dienests.

Šo noteikumu tāpat kā citu darba aizsardzības normatīvo aktu ievērošanu mežsaimniecībā uzrauga un kontrolē Valsts darba inspekcija saskaņā ar 2001. gada 13. decembra Valsts darba inspekcijas likumu, kas stājas spēkā 2002. gada 1. janvārī. Valsts darba inspekcijas galvenie uzdevumi ir:

- kontrolēt darba vietās esošo darba aprīkojumu;
- kontrolēt personāla individuālo un kolektīvo aizsardzības līdzekļus izmantošanu un atbilstību;
- kontrolēt veselībai kaitīgo un bīstamo vielu izmantošanu;
- kontrolēt tehnoloģisko procesu ievērošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- kontrolēt darba tiesiskās attiecības;
- reģistrēt un izsniegt ekspluatācijas atļaujas bīstamām iekārtām;
- veikt nelaimes gadījumu un arodsaslimšanas izmeklēšanu un uzskaiti;
- sniegt bezmaksas konsultācijas darba aizsardzības un darba likumdošanas jautājumos;

Savukārt, par meža apsaimniekošanu un izmantošanu uzrauga un kontrolē Valsts meža dienests saskaņā ar 1999. gada 25. novembra Valsts meža dienesta likumu, kas stājas spēkā 2001. gada 1. janvārī un Valsts meža dienesta nolikumu, kura uzdevumi ir:

- uzraudzīt meža apsaimniekošanu un izmantošanu Latvijas teritorijā;
- izsniegt atļaujas, apliecības, licences, apliecinājumus;
- atestēt meža reproduktīvā materiāla ieguves avotu;
- sertificēt meža reproduktīvo materiālu;
- veikt meža monitoringu un meža patoloģiskā stāvokļa uzraudzību;

- pārbaudīt meža inventarizācijas datu kvalitāti;
- kārtot Meža valsts reģistru;
- organizēt meža ugunsdrošības uzraudzību un ugunsgrēka ierobežošanu;
- konsultēt meža īpašniekus; u.c.

II.

**DARBA DEVĒJA UN
PAŠNODARBINĀTĀ PIENĀKUMI**

6. punkts. Uzsākot mežsaimniecības darbus, darba devējs vai pašnodarbinātais pārbauda darba vietu un nosaka darba vides riska faktorus (1. pielikums)

7. punkts. Darba devējs un pašnodarbinātais darba vides pārbaudē konstatēto faktu dokumentēšanai ir tiesīgs neizmantot šo noteikumu 1. pielikumā norādīto veidlapu, ja, pārbaudot darba vietu, viņš saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzību izmanto dokumentus, kuri atbilst veicamo darbu raksturam un kuros ir ņemti vērā visi šo noteikumu 1. pielikumā minētie darba vides riska faktori.

Darba devējam saskaņā ar LR 2001. gada 23. augusta Ministru kabineta noteikumiem Nr.379 „Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība” 15. punktu jānodrošina darba vietu pārbaude, nosakot pastāvošos riska faktorus, kā arī jānovērtē darba vides risks, kurus nepieciešams novērst vai samazināt, lai nodrošinātu nodarbināto drošību un veselību.

Šo noteikumu 1. pielikumā ir uzskaitīti visi iespējamie darba vides riska faktori mežsaimniecībā.

Saskaņā ar Darba aizsardzības likuma 7. pantu, darba devējam ir jādokumentē riska novērtēšanas rezultāti.

Personai, kas veic riska novērtēšanu, ir jābūt apmācītai saskaņā ar LR 2003. gada 17. jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 323 „Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”.

Darba vietas pārbaudes dokumentēšanai darba devējs vai pašnodarbinātais ir tiesīgs neizmantot šo Noteikumu 1. pielikumā noteikto veidlapu, ja viņš

darba vietu pārbaudē izmanto dokumentus, kuri ir atbilstoši uzņēmuma un veicamo darbu raksturam un kuros ir ņemti vērā visi šo noteikumu 1. pielikumā minētie darba vides riska faktori.

8. punkts. Darba devējs nodrošina:

- 8.1. nodarbināto apmācību un instruktāžu par drošām darba metodēm un citiem darba aizsardzības jautājumiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzību;
- 8.2. nodarbināto un viņa pārstāvju konsultēšanu ar darba aizsardzības saistītajos jautājumos un viņu līdzdalību ar darba aizsardzību saistītajos pasākumos;
- 8.3. nodarbinātos ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (2. pielikums);
- 8.4. nodarbināto vakcinēšanu pret ērcu encefalītu;
- 8.5. atsevišķu vietu ierīkošanu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laika apstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst;
- 8.6. nodarbinātos ar dzeramo ūdeni darba vietā.

Nodarbinātajiem, kas veic mežsaimniecības darbus, jābūt instruētiem atbilstoši LR Darba aizsardzības likumam un 2003. gada 17. jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 323 „Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”. Šādu instruktāžu veic:

- darbu uzsākot;
- mainoties darba raksturam vai darba apstākļiem;
- ieviešot jaunu vai mainot iepriekšējo darba aprīkojumu;
- ieviešot jaunu tehnoloģiju.

Instrukcijām jābūt saprotamām un piemērotām nodarbināto profesionālajai sagatavotībai. Ziņas par nodarbināto instruktāžu reģistrē darba aizsardzības instruktāžas reģistrācijas žurnālā.

Sīkāku informāciju var skatīt 2003. gada „Darba aizsardzības likuma vadlīnijās”.

Dialogam starp nodarbināto un darba devēju ir ļoti liela nozīme sekmīgai darba aizsardzības sistēmas funkcionēšanai. Nodarbinātajiem jābūt informētiem

par to, kas tiek lemts darba aizsardzības jomā, jo tas vistiešākajā mērā ir saistīts ar nodarbinātā drošību un veselības aizsardzību darbā.

Darba devējam ir pienākums uzklaut darbinieku viedokli par darba aizsardzības jautājumiem.

Darba devēja pienākums ir iegādāties šo noteikumu 2. pielikumā minētos individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (turpmāk, IAL) un nodrošināt ar tiem nodarbinātos pret paredzētajiem darba vides riska faktoriem.

Darba devējs tāpat ir atbildīgs par to, lai iegādātie IAL tiktu uzturēti lietošanas kārtībā, tiktu uzglabāti, tīrīti un nodrošināti ar nepieciešamo apkopi.

Papildus informāciju var iegūt LR 2002. gada 20. augusta Ministru kabineta noteikumos Nr. 372 „Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus” un 2003. gada „Individuālo aizsardzības līdzekļu izvēles un lietošanas” vadlīnijās.

Darba devējam, balsoties uz LR 2000. gada 26. septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 330 „Vakcinācijas noteikumi”, obligāti:

- jānovērtē katra nodarbinātā inficēšanās risks, ņemot vērā viņa konkrētos funkcionālos pienākumus un darba vai prakses apstākļus;
- pilnīgi, objektīvi un skaidri jāinformē darbiniekus par inficēšanās risku, slimības sekām, vakcinācijas drošību un efektivitāti, kā arī darbinieku tiesībām un pienākumiem jautājumos, kas saistīti ar vakcināciju;
- atbilstoši inficēšanas riskam jānodrošina nodarbinātos ar bezmaksas vakcīnu pret ērcu encefalītu.

Neatkarīgi no darbu veikšanas vietas, darbu iecirknī vai tā tuvumā jāierīko vietas, kur nodarbinātie var patverties no nelabvēlīgiem laika apstākļiem, atpūsties, paēst, žāvēt un glabāt darba drēbes atbilstoši higiēnas prasībām.

Atpūta ir fizioloģiska nepieciešamība, kas cilvēkam vajadzīga atkarībā no darba veida un ritma. Ja atpūtas brīžiem paredzēti piemēroti apstākļi, darbs būs efektīvāks un ražīgāks.

Dzeramajam ūdenim darba vietās jābūt pietiekamā daudzumā un viegli pieejamam. Ir jānovērš visi apstākļi, kas var izraisīt dzeramā ūdens piesārņojumu. Ieteicamais ūdens patēriņš vienam cilvēkam diennakts laikā ir no 1,5 līdz 3 litriem.

9. punkts. Pašnodarbinātajiem ir pienākums nodrošināt šo noteikumu 8.3., 8.4., 8.5. un 8.6. apakšpunktā minēto prasību izpildi.

Pašnodarbinātajam ir pienākums pašam rūpēties par savu veselību un drošību darbā.

10. punkts. Pirms darba uzsākšanas darba devējs informē nodarbinātos par:

- 10.1. darba vides risku darba vietā un pasākumiem, kas veikti vai veicami tā samazināšanai vai novēršanai;
- 10.2. repelentu (vielās, kas atbaida dzīvniekus) lietošanas noteikumiem;
- 10.3. stādāmā materiāla apstrādi ar ķīmiskām vielām;
- 10.4. saules dūriena simptomiem un tā novēršanas paņēmieniem.

Nodarbināto informēšanas galvenais mērķis ir izskaidrot darba aizsardzības jautājumu svarīgumu, kā arī pašu nodarbināto līdzdalību šo jautājumu risināšanā. Darba devējam jāinformē nodarbinātie par visiem darba aizsardzības pasākumiem, kuri tiek veikti viņu darba vietās, īpaši par pasākumiem, kurus darba devējs veic riska novēršanai un samazināšanai. Nodarbinātajiem jābūt informētiem par viņu darba vietās esošiem riska faktoriem un preventīvajiem pasākumiem, kas jāveic konstatēto riska faktoru novēršanai, tai skaitā par repelentu pielietošanu, par ķīmiskām vielām, ko izmanto stādāmā materiāla apstrādē un par mikroklimatu. Tāpat jāpaskaidro, kā nodarbināto veselību ietekmē attiecīgie riska faktori, ja netiek ievēroti darba drošības noteikumi, piemēram, nelietojot aizsardzības līdzekļus (ķiveres, darba apģērbus, antifoni u.c.), neievērojot atpūtas brīžus.

11. punkts. Darba devējs novērtē nodarbināto zināšanas darba aizsardzības jomā un, ja nepieciešams, nodrošina papildus instruēšanu vai apmācību.

Darba devējs par nodarbinātā zināšanām darba aizsardzības jomā var pārlicināties:

- pārrunājot darba aizsardzības pasākumus un/vai rakstiski ar testa vai aptaujas lapu palīdzību nosakot viņa zināšanas.
- pārbaudot praktiskās iemaņas.

Pārbaudes rezultātus dokumentē darba aizsardzības instrukcijā darba vietā reģistrācijas žurnālā, kas noteikts LR 2003. gada 17. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 323 „Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”.

III.

**DARBA AIZSARDZĪBAS
SISTĒMAS ORGANIZĒŠANA
UN MEŽSAIMNIECĪBAS DARBU
PLĀNOŠANA**

12. punkts. Pirms mežistrādes darbu uzsākšanas darba devējs vai pašnodarbinātais aizpilda cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti (3. un 4. pielikums) divos eksemplāros. Viena cirsmas izstrādes tehnoloģisko kartes eksemplāru glabā cismā, un darba devējs informē personas, kas veic mežizstrādes darbus, par tās atrāšanas vietu.

13. punkts. Pirms mežizstrādes darbu uzsākšanas darba devējs iepazīstina personas, kas veic mežistrādes darbus cismā, ar cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes saturu un kartē noteikto darba kārtību. Cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti paraksta katra persona, kas veic mežistrādes darbus cismā.

Cirsmas izstrādes tehnoloģiskā karte ir dokuments, kas satur cirsmas raksturojumu un cirsmas izstrādāšanas tehnoloģisko shēmu. Aizliegts izstrādāt cirsmas bez tehnoloģiskās kartes, ka arī neievērot kartē dotos norādījumus.

Cirsmas izstrādes tehnoloģiskā karte tiek sagatavota divos eksemplāros. Viena glabājas cismā, otrs pie darba devēja.

Visas izmaiņas, kuras rodas darba gaitā, tiek atspoguļotas tehnoloģiskajā kartē.

Sagatavojot tehnoloģiskos un organizatoriskos norādījumus, uzrāda:

1. Nodarbināto uzvārdus un kvalifikāciju.

2. Cirsmas sagatavošanas darbus, to izpildes secību un kārtību:

- bīstamo koku novākšana (visā platībā vai vienlaicīgi ar izstrādāšanu, drošības zonas robežas, ap pagaidu kokmateriālu krautuvi, atpūtas mājiņu nodarbinātajiem);
- augšgala krautuves ierīkošana (celmu nozāģēšana visā krautuves platībā);
- kokvedēju automobiļu apgriešanās vietas iekārtošana (izpildāmos darbus apgriešanās vietas iekārtošanai);
- pameža izciršanas pielietojamie mehānismi (pirms cirsmas izstrādāšanas vai vienlaicīgi ar izstrādāšanu);
- sleju robežu vai pievešanas ceļu vietu atzīmēšana;
- tiltu un caurteku izbūve;
- pievešanas ceļu izciršanas un ierīkošanas kārtība (izcērtamā pievešanas ceļa platums, no kura vietas uzsākama ceļa izciršana, vai ceļa izciršana notiek ar vai bez zaru ieklāšanas ceļā, ceļa uzturēšana).

3. Pamatdarbu izpildes kārtību: cirsmas izstrādāšanas darba veidu izpildes un sleju izstrādes secību (no kuras vietas uzsākama cirsmas izstrādāšana).

4. Koku gāšanai: motorzāģa marku, nodarināto skaitu, kuri piedalīsies koku gāšanā un kādās vietās celmi tiek nozāģēti līdz ar zemi pievešanas ceļu sagatavošanai.

5. Treilēšanas darbiem: traktora marku.

6. Palīgdarbu izpildes kārtību:

- cirsmas satīrīšanas darbiem paredz tehnoloģiskos risinājumus, kas nodrošina meža ciršanas apliecinājumos dotā norādījuma izpildi noteiktā termiņā;
- pārējiem palīgdarbiem uzrāda palīgdarbu veidus un izpildītājus.

7. Papildus norādījumos atzīmē brīdināšanas un sazināšanās paņēmienus starp nodarbinātajiem

un tālruņa numurus, pa kuriem zvanīt ārkārtas situācijās.

8. Tehnoloģiskajā kartē norāda darbu uzsākšanas laiku, darba izpildes vadītāja un kartes izpildītāja vārdu un uzvārdu. Karti paraksta tās sastādītājs un pēc iepazīšanās ar to, arī visi cīsmā nodarbinātie. Darba vides riska novērtēšana ir preventīva rakstura process ar mērķi atklāt darba vidē esošos riska faktorus, kas jau apdraud vai nākotnē var apdraudēt nodarbināto drošību un veselību.

Cirsmas izstrādes tehnoloģisko shēmu zīmē norādot tik lielu mērogu, lai labi varētu atšķirt cirsmas slejas, joslas, drošības zonas, koku gāšanas virzienu, krautuves vietu, tehnikas stāvvietu u.c.

Shēmā uzrāda cirsmas joslas, to platumu, drošības zonu robežas un to attālumus, kokmateriālu pievešanas maršrutu, nodarbināto atpūtas vietu, degvielu un smērvielu uzpildīšanas vietas, koku gāšanas virzienu, nodarbināto darba vietas, izvešanas virzienus, sleju numerāciju, ceļa vai tā joslas platumu un augšgala krautuves izmērus (skat. vadlīniju pielikumu Nr. 3). Lai atvieglotu orientāciju cirsmu izstrādes tehnoloģiskajās shēmās, ir pieņemti tipveida apzīmējumi.

Tipveida apzīmējumi atkarībā no attēlojamā objekta vai norises tiek iedalīti piecās grupās:

- **Cirsmas teritorijas daļu apzīmējumi.** Tie sniedz informāciju, vai attiecīgajā teritorijas daļā aug mežs vai saudzējama paauga, vai mežaudzē jau ir veikta cirte, vai mežs ir nocirsts. Šajā grupā tiek ieskaitītas arī krautuves, kokmateriālu krautņu un grēdu, kā arī zaru kaudžu zīmes.
- **Robežu, ceļu grāvju un elektrolīniju apzīmējumi.** Tie attēlo cirsmu, tehnoloģisko sadaļu, sleju, joslu, drošības zonu robežas, kā arī izvešanas un treilēšanas ceļus, tehnoloģiskās vizūras u.c.
- **Darba objektu apzīmējumi.** Tie shematiski attēlo neatzarotus vai atzarotus stumbrus, sortimentu, šķeldas, zaleņi, zarus, kokmateriālu saiņus. Zīmes jāorientē ģeometriski pareizi, jo tās vienlaikus rāda attiecīgo objektu virzienu.

- **Virzienu apzīmējumi.** Tie rāda, kādā virzienā pārvietojas darbu izpildītājs vai darba priekšmets un kādā secībā izstrādā cirsmu. Cirsma izstrādes secība attiecas tikai uz vienu operāciju.

- **Strādnieku un brigāžu aprīkojuma priekšmetu apzīmējumi.**

14. punkts. Cirsmu sadala izstrādes slejās, ja mežistrādes darbus veic vairāk nekā viens koku gāzējs vai mežistrādes daudzoperāciju mašīna. Attālums starp blakus strādājošām personām, kas zāgē augošus kokus, ir vienāds ar trīskāršu mežaudzes valdošas koku sugas koku vidējo augstumu, bet ne mazāk par 75 metriem.

Izstrādes slejas robežas var būt apzīmētas ar krāsu, lentām vai citā veidā, galvenais nosacījums – apzīmējumam jābūt skaidri redzamam un nepārprotamam.

Šī punkta noteikto attālumu neievērošanas gadījumā pastāv bīstamība, ka krītoši koki var izraisīt nelaimes gadījumu, ja nodarbinātie koka gāšanas laikā atrodas bīstamajā zonā.

15. punkts. Pievešanas ceļu un tehnoloģisko koridoru ierīkošanu cīsmā plāno tā, lai tie nešķērsotu (ja iespējams) strautus vai gravas. Strautu gultnes šķērsošanas vietā veido tiltu, liek caurtekas vai balķus.

Pārvietošanās, šķērsojot strautus un gravas, var kļūt par cēloni tehnikas un aprīkojuma sabojāšanai, kā arī pastāv iespēja, ka nodarbinātie var tikt pakļauti bīstamībai nogrimt, nosalt vai iegūt traumu, kas ir saistīta ar tehnikas apgāšanos vai nogrimšanu.

Ja nav iespējams izvairīties no strautu un/vai gravu šķērsošanas, tiek veidoti tilti ar caurteku vai kokmateriālu palīdzību. Uzbūvētās konstrukcijas pirms pastāvīgas pielietošanas pārbauda, vai tās ir izturīgas.

Jāņem vērā neizsprāgušu kaujas lādiņu klātbūtne.

16. punkts. Zonas, kurās var tikt apdraudēta nodarbināto un citu personu drošība un veselība (turpmāk – bīstamā zona), apzīmē ar atbilstošām drošības zīmēm saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības

prasībām drošības zīmju lietošanā. Drošības zīmes izvieto arī cirsma ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kuri šķērso cirsma vai piekļaujas tai.

Drošības zīmes iedala pastāvīgās un īpašiem gadījumiem paredzētajās zīmēs. Mežsaimniecībā jāizmanto gan pastāvīgās, gan īpašo gadījumu zīmes.

Pie pastāvīgām drošības zīmēm pieder:

- signālkrašojums vai drošības zīmes tādu vietu apzīmēšanai, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi;
- signālkrašojums tehnikas pārvietošanās virziena apzīmēšanai.

Pie īpašām drošības zīmēm pieder:

- izgaismotas zīmes;
- akustiski signāli;
- roku signāli;
- vārdiska saziņa.

Abas iepriekš minētās zīmes jāizvieto vietās, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi. Tās apzīmē ar dzeltenu un melnu vai sarkanu un baltu svītrotu signālkrašojumu. Signālkrašojuma izmēri ir proporcionāli šķēršļu vai bīstamo vietu izmēriem.

Precīzāku informāciju var iegūt LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā” un 2003. gadā izstrādātajās „Drošības zīmju lietošana vadlīnijās”.

17. punkts. Bīstamās zonas minimālais rādiuss:

- 17.1. līdz strādājošajai meža augsnes sagatavošanas frēzei nav mazāk par 15 metriem;
- 17.2. ir pieci metri no personas, kas atzaro nozāgētu koku;
- 17.3. zāgējot koku, nav mazāks par divkāršu mežaudzes valdošās koku

sugas koku vidējo augstumu, bet arī nav mazāks par 50 metriem;

- 17.4. ir pieci metri līdz augošam kokam, kuru atzaro (atdala zarus no augoša koka);
- 17.5. ir 15 metru līdz personai, kura strādā ar krūmgriezi;
- 17.6. treilēšanas teritorijā (kokmateriālu pārvietošana puspaceltā stāvoklī, izmantojot traktoru, kas nodrošināts ar kokmateriālu satvērēju vai savācējtroši) ir vienāds ar pusotrkāršu treilējamā sortimenta vai koka stumbra garumu;
- 17.7. kraujot kokmateriālus ar hidrauliskiem iekrāvējiem, – izlīces maksimālā laiduma un satvertā kokmateriāla pusotrkārša garuma summa. Attālums norādīts uz hidromanipulatora izlīces;
- 17.8. sagatavojot kokmateriālus ar mežizstrādes daudzoperācijas mašīnu, – izlīces maksimālā laiduma un gāzamā koka divkārša garuma summa. Attālums norādīts uz hidromanipulatora izlīces.

18. punkts. Bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai viens attiecīgs darba veicējs, izņemot gadījumus, ja veic šo noteikumu 21., 22. un 50. punktā minētos darbus.

19. punkts. Bīstamās vietas (akmeņus, bedres, staignājus) apzīmē vai norobežo ar saskatāmām zīmēm.

Bīstamās vietas (akmeņus, bedres, staignājus) apzīmē vai ierobežo ar saskatāmām zīmēm, jo tās ļauj nodarbinātam laicīgi pamanīt veselībai vai dzīvībai bīstamās vietas. Sīkāku informāciju var iegūt LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā” un 2003. gada izstrādātajās „Drošības zīmju lietošana vadlīnijās”.

20. punkts. Ja personas kokus gāž (mērķtiecīgi, darba aizsardzības prasībām atbilstoši nozāgē augošus kokus), atzaro un sagarumo stāvā nogāzē, nav pieļaujama viņu atrašanās vienam aiz otra nogāzes virzienā.

Nogāzē, kur tiek veikta koku gāšana, atzarošana un sagarumošana, nedrīkst nogāzes virzienā atrasties

nodarbinātie, kas veic darbus, jo tas var apdraudēt to veselību vai dzīvību.

21. punkts. Darbā, kas saistīts ar koku gāšanu, kokmateriālu pievešanu vai treilēšanu no cirsmas (kokmateriālu pārvietošanu no cirsmas līdz pagaidu novietošanas vietai) un kraušanu vai strādāšanu augstumā (1,5 metri un augstāk), nodarbina vismaz divus cilvēkus, un viņi atrodas savstarpējas redzamības vai dzirdamības robežās. Šī prasība neattiecas uz mežizstrādes daudzoperāciju mašīnu operatoriem, ja viņi ir nodrošināti ar radiostacijām vai mobilajiem telefoniem.

22. punkts. Vējgāzes, vējlauzes un degumus izstrādā un bīstamus kokus (šo noteikumu izpratnē – jebkurš gāzts, laužts, iekāries vai trupējies koks, kura nozāģēšana rada paaugstinātu risku) novāc ar motorzāģi divatā personas, kuras ir kompetentas koku gāšanā, iekārušos koku (koks, kas meteoroloģisko faktoru ietekmē vai koku gāšanas procesā krītot ir iekāries blakus stāvoša koka vainagā) atbrīvošanā, atzarošanā, saspriegtu koku novākšanā. Pirms gāšanas bīstamo koku noturību pārbauda ar koku gāšanas dakšu (palīgīdzeklis koku gāšanai).

Darbadevējs nodrošinā cismā vismaz divu nodarbināto klātbūtni, lai ārkārtas situācijā būtu iespējams izsaukt un sniegt pirmo medicīnisko palīdzību.

Strādājot koku gāšanas, pievešanas, treilēšanas vai vējlaužu un vējgāžu novākšanas vietās, pastāv riska faktori, kas var kļūt par cēloni nelaimes gadījumam ar vienu vai vairākiem nodarbinātiem.

23. punkts. Nelabvēlīgos laikapstākļos (lietusgāze, negaiss, vēja ātrums pārsniedz 11 metru sekundē (šūpojas koku pamatzari), intensīva snigšana) un apstākļos, ja redzamība ir mazāka par 50 metriem, darbu pārtrauc.

Koku gāšana jāveic tikai dienas laikā un tādos laikā apstākļos, kad ir laba redzamība (50 metru attālumā cilvēka siluets ir labi redzams).

Ja stiprs vējš nedod iespēju ievērot vajadzīgo (paredzēto) koku gāšanas virzienu, darba uzsākšana

nav pieļaujama. Ja darba laikā rodas nelabvēlīgi laika apstākļi, koku gāšana ir jāpārtrauc.

Uz stāvām apledojušām nogāzēm koku gāšanu var veikt, ja ir iespējams nodrošināt drošu darbu veikšanu – darbinieks var stabili (līdzsvaroti) stāvēt.

24. punkts. Ja darba laikā rodas tieša bīstamu faktoru ietekme un darba uzdevumu nav iespējams veikt, ievērojot darba aizsardzības prasības, darbu pārtrauc.

Ja darba laikā rodas bīstami faktori, tādi kā nelabvēlīgi laika apstākļi, sabojāti instrumenti vai mehānismi, individuālie aizsardzības līdzekļi neatbilst veicamajam darbam, nodarbinātajiem ir pienākums pārtraukt darbu līdz brīdim, kad bīstamie faktori būs novērsti.

25. punkts. Tiešais darbs ar motorzāģi nepārsniedz četras stundas maiņā.

Lai mazinātu kaitīgumu, ko nodarbinātajam rada darbs ar motorzāģi, proti, izplūdes gāzes, troksnis un vibrācijas iedarbība, darba devējs samazina tiešo darba ilgumu.

Nodarbinātos piesaista citos darbos (zarus savākšana, sniega tīrīšana vietu sagatavošana un tml.) (LR 2003. gada 4. februāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 66 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku”, LR 2004. gada 13. aprīļa Ministra kabineta noteikumi Nr. 284 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē”, 2003. gada „Ar darba vides troksnis saistīto risku novērtēšanas un novēršanas vadlīnijas).

26. punkts. Ja viena darba vietā strādā vairākas personas, kas veic mežizstrādes darbus, darba devējs sadala pienākumus un resursus, kā arī organizē personu savstarpējo sadarbību atbilstoši cirsmas izstrādes tehnoloģiskajai kartei.

Tehnoloģiskajā kartē norāda darbu uzsākšanas laiku, darba izpildes vadītāja un kartes izpildītāja vārdu un uzvārdu. Karti paraksta tās sastādītājs, bet pēc iepazīšanas ar to, arī meža darbos nodarbinātie.

Darba devējs sadala darba pienākumus starp nodarbinātajiem, atkarībā no kvalifikācijas un darba pieredze.

Cirsmas izstrādes tehnoloģisko shēmu zīme tik lielu, lai labi varētu atšķirt cirsmas slejas, joslas, drošības zonas, koku gāšanas virzienu, glabāšanas vietu, tehnikas atrāšanas vietu u.c., obligāti norādot mērogu. Shēmā uzrāda cirsmas slejas un joslas, to platumu, drošības zonu robežas un to attālumus, augšgala krautuves, treilēšanas ceļus, strādnieku atpūtas vietu, degvielu un ziežvielu uzpildīšanas vietas, izvešanas ceļa atzarojumu, koku gāšanas virzienu, strādnieku darba vietas, treilēšanas un izvešanas virzienus, sleju numerāciju, to izstrādes secību, treilēšanas ceļu vai tā joslas platumu un augšgala krautuves izmērus (skat. vadlīniju pielikumu Nr. 3). Lai atvieglotu orientāciju cirsmu izstrādes tehnoloģiskajās shēmās, tiek pieņemti tipveida apzīmējumi.

27. punkts. Mežsaimniecības darbus organizē tā, lai nepieļautu saules dūriena iespējamību, nodrošinot iespēju atpūsties no saules stariem aizsargātās vietās.

Darba devējs informē vai iepazīstina nodarbinātos ar saules dūriena cēloņiem, simptomiem un veselības traucējumiem, kā arī ar pasākumiem, kas tos nepieļautu.

28. punkts. Ķīmiskās vielas un augu aizsardzības līdzekļus lieto normatīvajos aktos par augu aizsardzību noteiktajā kārtībā un nodrošina, lai tie nenokļūtu gruntsūdeņos vai ūdenskrātuvēs.

Saskaroties darba laikā ar ķīmiskām vielām un augu aizsardzības līdzekļiem, jāievēro normatīvajos aktos noteiktās ķīmisko vielu lietošanas un izmantošanas prasības:

• **Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums (1998. gada 1. aprīlis).**

Šis likums reglamentē darbības ar ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem.

Ķīmiskās vielas un ķīmiskie produkti uzskatāmi par bīstamām ķīmiskajām vielām un bīstamiem ķīmiskajiem produktiem, ja saskaņā ar šī likuma tie iedalāmi kādā no šādām klasēm:

1. kodīgas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
2. kairinošas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
3. sensibilizējošas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
4. kancerogēnas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
5. mutagēnas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
6. reproduktīvajai sistēmai toksiskas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
7. videi bīstamas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
8. sprādzienbīstamas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
9. ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti, kas ir spēcīgi oksidētāji;
10. īpaši viegli uzliesmojošas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
11. viegli uzliesmojošas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
12. uzliesmojošas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
13. ļoti toksiskas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
14. toksiskas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti;
15. kaitīgas ķīmiskās vielas vai ķīmiskie produkti.

• **LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 399**

„Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar ķīmiskajām vielā darba vietā”.

Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, nodarbinātajiem saskaroties ar ķīmiskajām vielām

(tai skaitā ķīmiskajiem produktiem) darba vietās, ja risks rodas vai var rasties no darba vidē esošu vai ar darba procesu saistītu ķīmisko vielu iedarbības, kā arī īpašus ierobežojumus un aizliegumus attiecībā uz atsevišķām bīstamām ķīmiskajām vielām vai ķīmiskajiem produktiem.

• **LR 2002. gada 12. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 107**

„Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.

Noteikumi nosaka ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas kārtību atkarībā no to bīstamajām īpašībām un pakāpes, kādā šīs īpašības minētajām vielām un produktiem piemīt, kā arī ķīmisko vielu un ķīmisko produktu marķēšanas un iepakojšanas kārtību.

Lai klasificētu ķīmisko vielu vai ķīmisko produktu, ražotājs vai importētājs novērtē tā bīstamību, ņemot vērā:

1. fizikālās un ķīmiskās īpašības;
2. īpašības, kas ietekmē cilvēku veselību;
3. īpašības, kas ietekmē vidi.

Katrai ķīmisko vielu un ķīmisko produktu bīstamības klasei ir marķējums, kas sastāv no bīstamības simbola un bīstamības paskaidrojuma.

Katrai ķīmisko vielu un ķīmisko produktu bīstamības klasei ir vienots marķējuma attēlojums (sk. Ministru kabineta noteikumu Nr. 107 „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība” 15. pielikumu).

• **LR 2004. gada 24. februāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 105**

„Kārtībā, kādā aizpildāms un nosūtāmas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas”.

Noteikumi nosaka kārtību, kādā aizpildāmas un nosūtāmas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas, kā arī nosaka drošības datu lapas paraugu.

Drošības datu lapas satur sekojošu informāciju:

1. Ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta identifikācija un ziņas par attiecīgās vielas vai produkta ražotāju un importētāju vai izplatītāju:

- 1.1. ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta nosaukums;
- 1.2. zināmie ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta paredzētie vai ieteicamie lietošanas veidi;
- 1.3. pilna informācija par ražotāja atbildīgo personu un importētāja vai izplatītāja atbildīgo personu;
- 1.4. tālrunu numuri, kur zvanīt, ja notikusi avārija vai saindēšanās.

2. Ķīmiskā produkta sastāvs un ziņas par tā sastāv-daļām:

- 2.1. informācija par produkta sastāvdaļām;
- 2.2. veselībai un videi bīstamo vielu koncentrācija bīstamajā ķīmiskajā produktā un koncentrācijas diapazons;
- 2.3. LR 2004. gada 24. februāra MK noteikumu Nr. 105 „Kārtībā, kādā aizpildāms un nosūtāmas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas” pielikuma 2.2.apakšpunktā minētā informācija attiecībā uz produktiem (gan gāzveida produktiem, gan produktiem, kas nav gāzes), kas nav klasificēti kā bīstami;
- 2.4. ķīmiskā produkta bīstamo sastāvdaļu klasifikācija, bīstamības simboli un ķīmiskās vielas iedarbības raksturojums;
- 2.5. ķīmisko vielu identifikācija.

3. Bīstamības raksturojums:

- 3.1. ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta bīstamības klase;
- 3.2. svarīgākie bīstamības veidi;
- 3.3. cita veida iespējamā bīstamība;
- 3.4. marķējumā sniegtā informācija.

4. Pirmās palīdzības pasākumi:

- 4.1. vai ir nepieciešama neatliekamā medicīniskā palīdzība;
- 4.2. īsa informācija par pirmo palīdzību;
- 4.3. simptomi un iedarbības sekas, ja ķīmiskā viela:
 - 4.3.1. tiek ieelpota;
 - 4.3.2. nokļūst uz ādas;
 - 4.3.3. nokļūst acīs;
 - 4.3.4. tiek norīta;
- 4.4. iedarbības sekas, kas atklājas vēlāk;
- 4.5. pirmās palīdzības līdzekļi, kuriem jāatrodas darba vietā;
- 4.6. vai ir nepieciešama vai ieteicama medicīniskā palīdzība.

5. Ugunsdrošības pasākumi:

- 5.1. piemērotie ugunsdzēsšanas līdzekļi;
- 5.2. ugunsdzēsšanas līdzekļi, kurus aizliegts lietot;
- 5.3. bīstamība, ko rada degošā viela vai produkts;
- 5.4. īpašs aizsardzības aprīkojums ugunsdzēsējiem.

6. Avārijas gadījumā veicamie pasākumi:

- 6.1. personāla drošības pasākumi;
- 6.2. vides aizsardzības pasākumi;
- 6.3. savākšanas metodes.

7. Uzglabāšanas un lietošanas noteikumi:

- 7.1. lietošana:
 - 7.1.1. pasākumi, kas garantē drošību darbā

ar ķīmiskajām vielām un ķīmiskajiem produktiem;

7.1.2. vides aizsardzības pasākumi.

7.2. droši uzglabāšanas apstākļi;

7.3. konkrēti lietošanas veidi gataviem izstrādājumiem, kuriem ir specifisks lietojums;

7.4. citi pasākumi vai noteikumi.

8. Darba drošības noteikumi:

8.1. arodekspozīcijas robežvērtības vai bioloģiskās ekspozīcijas rādītāji;

8.2. iedarbības kontrole:

8.2.1. arodekspozīcijas kontroles pasākumi;

8.2.2. individuālās aizsardzības pasākumi:

8.2.2.1. elpošanas orgānu aizsardzība;

8.2.2.2. roku aizsardzība;

8.2.2.3. acu aizsardzība;

8.2.2.4. ādas aizsardzība;

8.2.3. vides aizsardzības kontrole;

8.2.4. higiēnas pasākumi darba vietā.

9. Fizikālās un ķīmiskās īpašības:

9.1. vispārīgā informācija;

9.2. veselības, drošības un vides aizsardzības informācija:

9.2.1. ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta pH;

9.2.2. viršanas temperatūra vai temperatūras intervāls;

9.2.3. uzliesmošanas temperatūra;

9.2.4. degtspēja;

9.2.5. sastāvdaļas, kuras var eksplodēt vai kuras ir jutīgas pret triecienu vai berzi;

9.2.6. oksidējošās/reducējošās īpašības;

9.2.7. tvaika spiediens;

9.2.8. relatīvais blīvums;

9.2.9. šķīdība:

9.2.9.1. ūdenī;

9.2.9.2. taukos;

9.2.10. ūdens/n-oktanola sadalīšanās koeficients;

9.2.11. viskozitāte;

9.2.12. tvaiku blīvums attiecībā pret gaisu;

9.2.13. iztvaikošanas ātrums;

9.3. citas ziņas.

10. Stabilitāte un reaģētspēja:

10.1. apstākļi, no kuriem jāizvairās;

10.2. materiāli vai produkti, ar kuriem jāizvairās saskarties;

10.3. bīstamie sadalīšanās produkti, ja tie rodas bīstamos daudzumos. Papildus norāda:

10.3.1. nepieciešamos stabilizatorus;

10.3.2. iespējamās bīstamās eksotermiskās reakcijas;

10.3.3. fizikālos parametrus, kas liecina par nelabvēlīgu procesu norisi;

10.3.4. iespējamību noārdīties līdz nestabiliem produktiem.

11. Toksikoloģiskā informācija:

11.1. ziņas par dažādiem iedarbības veidiem;

11.2. ziņas par kairinājumu un kodīgumu;

11.3. ziņas par sensibilitāti;

11.4. ziņas par akūto un hronisko toksicitāti;

11.5. iedarbības simptomi, kas var izpausties kā:

11.5.1. īslaicīgs narkotiskais efekts;

11.5.2. ilglaicīga iedarbība un var izraisīt arodslimības;

11.6. informācija, kas pieejama toksikoloģijas rokasgrāmatās vai datu bāzēs;

11.7. iespējamā dažu sastāvdaļu īpašā ietekme uz veselību.

12. Ekoloģiskā informācija:

12.1. ekotoksicitāte;

12.2. mobilitāte;

12.3. produkta sastāvdaļu noturība, degradācija un noārdīšanās spēja;

12.4. produkta sastāvdaļu bioakumulācija;

12.5. cita veida nelabvēlīgā ietekme uz vidi.

13. Iespējamie pārstrādes vai uzglabāšanas veidi:

13.1. drošības pasākumi ar ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta atlikumiem vai produktiem;

13.2. drošas metodes darbībām ar ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta iepakojumu.

14. Informācija par transportēšanu.

15. Normatīva rakstura informācija:

15.1. veselības, drošības un vides aizsardzības informācija;

15.2. specifiska veselības un vides informācija;

15.3. īpaši Eiropas Savienības noteikumi attiecībā uz cilvēka vai vides aizsardzību;

15.4. citi normatīvie akti.

16. Cita informācija.

• Augu aizsardzības likums (1999. gada 13. janvāris).

Šā likuma mērķis ir reglamentēt fizisko un juridisko personu darbību augu aizsardzības jomā, lai nepieļautu kaitīgo organismu ieviešanu, ieviešanos un izplatīšanos valsts teritorijā, kā arī panākt, lai augu aizsardzības pasākumi un augu aizsardzības līdzekļi neatstātu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību, dzīvniekiem un vidi, novērst pesticīdu atlieku uzkrāšanos saražotajā produkcijā, augsnē un ūdenī virs pieļautajām normām.

Augu aizsardzība ir tiesisko, tehnisko, organizatorisko un praktisko pasākumu kopums, kas veicams, lai izpētītu augiem kaitīgo un konkurējošo organismu bioloģiskos un ekoloģiskos faktorus, noteiktu un īstenotu šo organismu izplatības ierobežošanu un apkarošanu.

Augu aizsardzību valstī pārzina Zemkopības ministrija.

Augu aizsardzības līdzekļus iedala trijās reģistrācijas klasēs:

1. pirmā klase – augu aizsardzības līdzekļi, kurus lieto augu aizsardzības speciālista vadībā;
2. otrā klase – augu aizsardzības līdzekļi, kurus drīkst lietot personas, kas saņēmušas apliecību par augu aizsardzības zināšanu minimuma apgūšanu;
3. trešā klase – augu aizsardzības līdzekļi, kurus drīkst lietot visas personas.

• Augu šķirņu aizsardzības likums (2002. gada 31. maijs).

Šā likuma mērķis ir noteikt selekcionāra tiesību piešķiršanas kārtību un nodrošināt selekcionāra tiesību aizsardzību.

Šķirne ir kultūraugu kopums, kas botāniskā taksona (botāniskās sistematikas) robežās ierindota pēdējā vietā neatkarīgi no tā, vai ir pilnībā ievērotas selekcionāra tiesību piešķiršanas prasības. To var definēt kā genotipu vai genotipu kombināciju raksturojošu izpausmi, kā kopumu, kas no jebkura cita augu kopuma atšķiras vismaz ar vienu izteiktu īpašību. Šķirne tiek uzskatīta par vienību, kura pavairojot paliek nemainīga.

• LR 2004. gada 28. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1064

„Augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.

Noteikumi nosaka augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, iepakojšanas un marķēšanas kārtību. Noteikumi attiecas uz ķīmiskiem, kā arī mikroorganismus vai vīrusus saturošiem augu aizsardzības līdzekļiem.

• LR 2004. gada 29. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 463

„Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi”.

Noteikumi nosaka augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas kārtību, tirdzniecības vietām izvirzāmos kritērijus, personu pienākumus un tiesības, augu aizsardzības līdzekļu ieviešanas un izvešanas kārtību, kā arī augu aizsardzības līdzekļu un neregistrētu augu aizsardzības līdzekļu aprites kārtību un kontroli. Noteikumu ievērošanas uzraudzību un kontroli veic Valsts augu aizsardzības dienesta inspektors.

29. punkts. Jebkura ar mežizstrādi saistītu darbību citā īpašumā vai valdījumā meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs, vai darba devējs rakstiski saskaņo ar attiecīgā īpašuma īpašnieku vai valdītāju.

Ja mežizstrādes darbi būs veicami valsts, pašvaldības, privātīpašumā vai arī apgrūtinājuma īpašumā (elektrolīnijas, autoceļu, dzelzceļa, sakaru līnijās), tad darbi jāsaskaņo ar attiecīgo īpašuma īpašnieku vai valdītāju.

30. punkts. Mežistrādes darbus cirmās, kas atrodas aizsargjoslās gar elektriskajiem tīkliem vai tieši pieguļ aizsargjoslām, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs, vai darba devējs pirms koku gāšanas saskaņo ar attiecīgo elektrisko tīklu valdītāju, ja pastāv iespēja, ka krītot koki varētu skart elektriskos tīklus.

31. punkts. Ja kokus zāgē gar gaisvadu un piekārtu kabeļu elektrisko sakaru tīkla līniju un krītot tie var sabojāt elektronisko sakaru tīkla līniju, darbus saskaņo ar elektronisko sakaru tīkla līnijas īpašnieku vai valdītāju.

Mežizstrādes darbi aizsargjoslās jāveic saskaņā ar LR spēkā esošu likumdošanu:

1. LR Aizsargjoslu likums (1997. gada 5. februāris);
2. LR 2003. gada 19. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 465 „Ekspluatācijas aizsargjoslu gar telekomunikāciju tīklu līnijām noteikšanas metodika”;
3. LR 1998. gada 20. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 415 „Ekspluatācijas aizsargjoslu gar elektriskajiem tīkliem noteikšanas metodika”.

Veicot mežizstrādes darbus cirmās, kas šķērso vai iet gar elektriskajiem vai elektronisko sakaru tīklu līnijām, darba vadītājs raksta pieprasījumu elektrisko vai elektronisku tīklu valdītājam, lai uz īslaicīgu laika periodu atslēgtu spriegumu noteiktajā rajonā, kurā tiks veikti mežsaimniecības darbi (meža atjaunošanas darbi, cirsmu izstrāde, koku gāšana, kokmateriālu izvešana no meža un tml.).

Darbus nav pieļaujams veikt, ja spriegums nav atslēgts.

32. punkts. Darbus uz autoceļiem un ceļu zemes nodalījuma joslā, kā arī koku nozāgēšanu pie autoceļiem, ja bīstamā zona saskaras ar ceļu, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs, vai darba devējs normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā saskaņo ar ceļu īpašnieku vai valdītāju un valsts akciju sabiedrību „Latvijas Valsts ceļi”.

Šo noteikumu 32. punkta izpildi nosaka LR 1998. gada 15. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.

456 „Noteikumi par autoceļu valsts aizsardzību un kārtību, kādā ieviešami transportlīdzekļu satiksmes aizliegumi un ierobežojumi” un 2001. gada 10. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 „Autoceļu aizsargjoslu noteikšanas metodika”.

33. punkts. Lai meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšana un meža ugunsgrēka dzēšanas laikā nodrošinātu atbilstošus un drošus darba apstākļus, pēc mežizstrādes darbiem cirmas, treilēšanas un pievešanas ceļus, braucamās kvartālstigas, meliorācijas grāvju braucamās atbērtnes un krautuves sakopj atbilstoši normatīvajos aktos par meža aizsardzības pasākumiem noteiktajām prasībām.

Pirms darbu uzsākšanas mežsaimniecībā, jāizvērtē iespējamā ugunsgrēka riska pakāpe. Veicot novērtējumu, jāņem vērā Valsts meža dienesta noteiktais ugunsnedrošais laika posms, kas tiek izsludināts visā Latvijas Republikā. Ja meža ugunsnedrošajā laika posmā nepieciešams dedzināt ciršanas atlikas, tad nepieciešama ikreizēja valsts mežziņa rakstiska atļauja.

Visiem nodarbinātiem ir jābūt instruētiem ugunsdrošības jomā un par to jāizdara atzīme Ugunsdrošības instruktažas uzskaites žurnālā. Sīkāku informāciju par ugunsdrošības prasībām, tai skaitā arī mežā, var iegūt LR 2004. gada 17. februāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 82 „Ugunsdrošības noteikumi”.

Par meža aizsardzības pasākumiem var iepazīties LR 2001. gada 5. augusta Ministru kabineta noteikumos Nr. 189 „Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”.

IV.

DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS MEŽSAIMNIECĪBAS DARBOS LIETOJAMAM DARBA APRĪKOJUMAM

34. punkts. Mežsaimniecības darbos ir atļauts lietot sertificētu darba aprīkojumu, kas atbilst normatīvajos aktos par darba aprīkojumu lietošanu noteiktajām prasībām. Aprīkojumu lieto saskaņā ar ražotāja instrukciju.

35. punkts. Aprīkojumu lieto atbilstoši darba veidam, darba paņēmieniem un mežsaimniecības darbos iesaistīto personu fiziskajām dotībām.

36. punkts. Darba aprīkojuma drošības ierīces atbilst ražotāja tehniskās ekspluatācijas instrukcijā noteiktajām prasībām.

Šo Noteikumu 34. punktu izpildi nosaka LR 2002. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 526 „Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā”. Darba aprīkojumi, kurus izmanto darba procesā ir jābūt marķētiem un jābūt nodrošinātiem ar darba aprīkojuma tehnisko pasi, tehniskās apkopes uzskaites žurnālu, lietošanas instrukciju latviešu valodā. Nodarbinātiem ir jābūt apmācītiem un instruētiem par pareizu un drošu darba aprīkojuma lietošanu. Darba aprīkojuma instrukcijām jābūt izstrādātām nodarbinātam saprotamā valodā.

Lai uzsāktu iekārtas ekspluatāciju, ir jāpārlicinās, ka aprīkojums atbilst drošības prasībām. Darba aprīkojumam ir jābūt apliecinātam saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto atbilstības deklarāciju. Darba devēja rīcībā ir jābūt dokumentācijai, kas apliecina, ka iekārta tiek lietota tikai paredzētajiem mērķiem, tā tiek ekspluatēta saskaņā ar ražotāja nosacījumiem.

Lai izpildītu šo noteikumu 35. punkta prasības, jāņem vērā LR 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 344 „Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagus”, kur teikts, ka „uzticot nodarbinātajam darba pienākumus, darba devējs ņem vērā nodarbinātā atbilstību un fiziskās spējas”, kuras nosaka LR 2004. gada 8. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 527 „Kārtība, kāda veicama obligātā veselības pārbaude”.

37. punkts. Rokas darba rīka kātā (rokturī) nav plaisu, skabargu, un tas ir cieši savienots ar darbarīka metāla daļām.

38. punkts. Darbarīka griezējasmeņiem nav plaisu, un tie ir asi, pareizi uzstādīti un droši nostiprināti.

39. punkts. Griezējasmeņu asināšanas vilēm ir rokturi.

40. punkts. Darba aprīkojuma attīrīšanai lieto speciālus rīkus un šķīdinātājus.

Darba aprīkojumam, ko izmanto darba procesā ir jābūt tehniskā kārtībā.

41. punkts. Mežsaimniecības darbos izmanto tikai augsnes nestspējai piemērotu darba aprīkojumu.

Pirms darba sākuma, noteiktā teritorijā, novērtēt darba aprīkojuma piemērotību augsnes nestspējai. To var noteikt pēc:

- īpatnējā spiediens uz augsni;
- klirensa – attālums no zemes līdz viszemākajai traktora vietai;
- riepu vai kāpurķēžu saķeršanās ar augsni;
- pārvaramā vertikālā šķēršļa maksimālais augstums;
- piemērotības braukšanai pa sniegu.

42. punkts. Iekraušanas un transportēšanas darbos izmantojamie autotransportlīdzekļi, pievedējtraktori un daudzoperāciju mašīnas ir nodrošinātas ar divpusējiem sakariem.

Iekārtām ir jābūt nodrošinātām ar sakaru līdzekļiem: raidstaciju, lai uzturētu sakarus dubleksa (ne vienlaikus) režīmā – rācījas, vai mobilo telefonu.

V.

**DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS
MEŽA ATJAUNOŠANAS,
JAUNAUDŽU KOPŠANAS UN
AUGOŠU KOKU ATZAROŠANAS
DARBOS**

43. punkts. Stādot kokus kalnainās vietās, persona virzās pret kalnu.

Stādot kokus kalnainās vietās, stādīšanas virzienam jābūt pret kalnu, lai mazinātu nodarbinātajam slodzi uz muguru.

Darbinieka darba stājai jābūt līdzsvarotai, viņam

jāseko savām manipulācijām ar darba rīku, lai netraumētu sevi un citus darbiniekus.

Lai pārvietotu dēstu konteinerus vai dēstu saišķus, jāizmanto šim nolūkam paredzētas uzkabes, kas dod iespēju vienmērīgi izvietot kravu un mazināt darbinieku nogurumu, tādējādi novēršot traumas, kas var rasties nodarbinātajiem krītot vai pakļūpot.

Darba rīkiem, kurus izmanto koku dēstu stādīšanai, jābūt projektētiem šim nolūkam. Darbarīki, kas tiek izmantoti lauksaimniecībā un celtniecībā, parasti nav piemēroti koku stādīšanas darbiem.

Lai padarītu veicamo darbu daudzveidīgāku, ieteicams, veicot stādīšanu, nodarbinātiem savā starpā mainīties ar darba uzdevumiem.

44. punkts. Ja neatcelmotās platībās mežu sēj, izmantojot uzkarinātas sējmašīnas, tās vada no traktora kabīnes.

Strādājot ar jebkuru mehānismu, jāievēro to specifiskie tehniskās ekspluatācijas un darba drošības noteikumi. Ar tiem strādāt drīkst cilvēki, kuri ir apmācīti un instruēti.

Pirms darbu uzsākšanas nodarbinātie jāiepazīstina ar apstrādājamās platības īpatnībām, jāatzīmē bīstamas vietas, kas var radīt avāriju (grūti pamanāmus lielus akmeņus, bedres, staigājus u.c.).

Pirms uzkarināmās sējmašīna nolaišanas vai pacelšanas jāpārlicinās, vai tuvumā neatrodas cilvēki, kuri var tikt traumēti. Nodarbinātie, kuri seko stādāmās vai sējmašīnas darbam, nedrīkst atrasties tuvāk par 10 metriem no braucoša agregāta. Starp traktoristu un agregātu apkalpojošiem nodarbinātajiem jābūt dubultai sazināšanas iespējai. Iekāpt un izkāpt no agregāta drīkst tikai tad, ja tas ir pilnīgi apstājies un nav paceltā stāvoklī.

Ja vienā nogabalā strādā vairākas mašīnas vai agregāti, attālums starp tām nedrīkst būt mazāk kā 20 metri.

Nodarbinātie nedrīkst tuvojies kustībā esošiem mehānismiem. Ja darba procesā rodas kļūmes un nepieciešama agregāta apstāšanās, signālu par apstāšanos dod jebkurš no nodarbinātajiem, kas šo nepieciešamību saskatījis.

45. punkts. Aizliegts pieskarties krūmgrieža griezējinstrumentam un motorzāģa ķēdei, ja motors nav apturēts.

Pirms darba sākuma visiem nodarbinātajiem jābūt instruētiem darba vietā un jāievēro darba drošības instrukciju prasības darbam ar motorzāģiem un krūmgriežiem.

Rokas instrumentu neatbilstoša lietošana izraisa ļoti daudz nelaimes gadījumus. Ir uzskats, ka visi zina, kā lietot izplatītākos rokas instrumentus. Var izdalīt piecus galvenos pareizus un drošus rokas instrumentu lietošanas nosacījumus:

- izvēlieties veicamajam darbam atbilstošu instrumentu;
- uzturiet instrumentus labā tehniskajā stāvoklī (nebojāti, aprīkoti ar drošības ierīcēm un tml.)
- lietojiet instrumentus pareizi (ievērojot darba aizsardzības instrukciju prasības);
- glabājiet instrumentus drošās vietās (nav pieejamas nepiederošām personām, nerada risku citu nodarbināto veselībai);
- ja iespējams, atbildību par instrumentu uzticiet vienam nodarbinātajam.

46. punkts. Kociņam, kas resnāks par trim centimetriem zāģējuma vietā, aizliegts pieskarties ar zāģa diska sektoru, kas atbilst pulksteņa ciparnīcas sektoram starp pulksten divpadsmitiem un trijiem. Līdz trim centimetriem resna kociņš zāģēšanai izmanto visu neaizsegto zāģa ripas daļu.

Ja diametrs zāģēšanas vietā nepārsniedz 3 centimetrus, nozāģēšanu izdara ar zāģa brīvo sektoru, cenšoties ar vienu krūmgrieža vēzienu nozāģēt vairākus kokus. Ripzāģa sektoru pie aizsarga kreisās puses 2–3 zobu platumā neizmanto, lai tievos kociņus neierautu spraugā starp zāģi un aizsargu. Ja koka diametrs ir 3 centimetri un vairāk, zāģēšanai izmanto zāģa kreisās puses sektoru vai labās puses sektoru.

Zāģējot ar krūmgriezi, jāņem vērā, ka gadījumā, ja koku zāģē ar ripzāģa kreisās puses sektoru, rotējošais

zāģis atsviež resgali uz nodarbinātā pusi un koka galotne gāžas prom no nodarbinātā. Turpretim, ja kociņi tiek zāģēti ar labās puses sektoru, inerces rezultātā resgalis tiek virzīts prom no nodarbinātā un kociņi gāžas ar galotni uz nodarbinātā pusi.

Kociņi gāžami dabiskā tā noliegšanās virzienā. Nepieciešamības gadījumā kociņu var aizturēt ar vienu roku un mainīt tā gāšanas virzienu.

47. punkts. Strādājot ar krūmgriezi, tā masa ir vienmērīgi sadalīta uz abiem mežsaimniecības darbos strādājošas personas pleciem. Tas ir līdzsvarotā stāvoklī, un griezējinstrumenta atrodas tieši pretī šai personai.

48. punkts. Krūmgrieža rokturu stāvoklis un piestiprināšanas augstums nodrošina ērtu darba stāju.

Darbs ar krūmgriezi vērtējams kā smags fizisks darbs, tas prasa arī nervu sistēmas sasprindzinājumu.

Lai izvairīties no arodslimības, nepieciešams ergonomiski pareizi izmantot instrumentu. Krūmzāģis ir plecā uzkarams motorinstruments, ar kuru iespējams strādāt nesaliecoties. Motors ir attālināts no darba mehānisma, tos saista starpvārpsta, kas ietverta stobrā.

Pirms darba sākuma uzkabes siksna jāneregulē pareizi: atbrīvojiet rokas (neturēt krūmgriezēju aiz rokturiem) griešanas instruments atrodas 25 centimetrus no zemes līdzsvarotā stāvoklī, degviela bākām jābūt uzpildītām.

Lai rokas instrumenti būtu efektīvi no ergonomikas viedokļa, tiem ir jāatbilst sekojošām pamatprasībām:

- efektīvi jāveic funkcijas, kurām tie ir paredzēti;
- jābūt proporcionāliem attiecībā pret lietotāja izmēriem;
- jābūt samērotiem ar lietotāja spēku un izturību;
- līdz minimumam jāsamazina lietotāja nogurums.

Lai mazinātu nodarbinātā nogurumu, darba devējam jāsamazina tiešais darba ilgums ar krūmgriezēju.

49. punkts. Kāpnes ir stabilas un ražotas no viegla un izturīga materiāla. Pakāpieni ir izvietoti vienādā attāluma. Kāpņu konstrukcijā ir paredzētas ierīces, kas novērš to apgāšanos vai novirzīšanos darba laikā. Kāpnes fiksē pie koka stumbra darba stāvoklī tā, lai attālums no sakņu kakla līdz kāpņu pamatnei sasniegtu 25 procentus no kāpņu garuma.

Pārnēsājamās kāpnes rada vislielāko nelaimes gadījumu risku, jo tās ne vienmēr tiek uzglabātas piemērotos apstākļos, un netiek ievēroti piesardzības pasākumi (LR 2003. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 526 „Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā”).

Mežistrādē galvenokārt lieto kāpnes no koka, alumīnija vai tērauda, nodrošinot pakāpienu efektīvu stiprinājumu pie stumbra.

Lietojot darbā pārnēsājamās kāpnes, ieteicams ievērot šādas prasības:

1. Pārnēsājamās kāpnes regulāri jāpārbauda. Pirms kāpņu izmantošanas tās nepieciešams pārbaudīt, lai konstatētu iespējamus defektus, piemēram, salauztus pakāpienus vai šķērssiņas, vaļīgas naglas vai skrūves, salauztus fiksējošos mehānismus u.tml.
2. Kāpņu garumam jābūt ierobežotam un proporcionālam to stiprībai un stabilitātes un drošības apstākļiem (nav ieteicams lietot kāpnes, kas pārsniegt 7 metru garumu, ja kāpņu garums ir lielāks par 5 metriem, tās jāapriko ar stiprinājumu vidusdaļā);
3. Kāpņu vaigiem jābūt viengabalainiem, bet pakāpieniem – iemontētiem un nostiprinātiem, tie nedrīkst būt pienagloti.

Pārnēsājamās kāpnes vienlaikus nedrīkst izmantot divi nodarbinātie, pa tām nedrīkst pārvietot kravu.

Pārnēsājamās kāpnes ieteicams izmantot tikai atsevišķos gadījumos, nevis regulāru darbu veikšanai.

VI.

**Darba aizsardzības prasības
koku gāšanas, atzarošanas un
sagarumošanas darbos**

50. punkts. Cirsma pirms izstrādes sagatavo drošam darbam:

- 50.1. ierīko kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu ne tuvāk par 50 metriem no saudzējamiem atsevišķi augošiem kokiem;
- 50.2. novāc bīstamos kokus 50 metrus rādiusā:
 - 50.2.1. ap kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu;
 - 50.2.2. ap vietu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laika apstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst;
 - 50.2.3. ap mašīnu un degvielu novietni.

51. punkts. Koku gāšanas virzienu izvēlas atbilstoši plānotajai cirsmu izstrādes tehnoloģijai.

Lai noteiktu, kurā virzienā koks gāzīsies, jāpievērš uzmanība vainaga formai, stumbra slīpumam, stumbra izliekumam, vēja virzienam, sniega esamībai. Pat neliela kļūda, veicot gāšanas darbus, ir pietiekama, lai izraisītu neparedzētu un bīstamu situāciju.

Kategoriskie aizliegts gāzt kokus citu koku vainagos.

52. punkts. Koku gāšanas laikā bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai koku gāzējs (mežstrādnieks, kurš atdala koka stumbru no celma) un koku gāzēja palīgs (mežstrādnieks, kurš veic palīgdarbus). Bīstamajā zonā aizliegts vienlaikus ar koku gāšanu veikt citus darbus.

Bīstamā zona ir teritorija 50 metri attālumā no koku gāšanas vietas. Uz pieviešanas ceļiem 50 metru attālumā no koku gāšanas vietas jābūt uzstādītām pārvietojamām drošības zīmēm ar brīdinošu uzrakstu „IET UN BRAUKT AIZLIEGTS. MEŽA DARBI”. Par pārvietojamo drošības zīmju uzstādīšanu atbildīgs motorzāģu operators. Drošības zīmes izvieto arī cirsmas ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kuri šķērso cirsmu vai piekļaujas tai (1. zīmējums).

Koku gāšanas laikā bīstama zonā aizliegts veikt citus darbus. Bīstamai zonai koku gāšana līdzinās apvidus noteikta teritorija attālumā koku dubulta garuma, bet ne mazāks par 50 metriem, nogāzēs – 60 metri, zonas atzīme ar zīmēm, sīkāku informāciju var skatīt LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”.

1. zīmējums.

53. punkts. Visas personas, kuras cirsmas izstrādes laikā atrodas cirmā, lieto aizsargķiveres.

Visas personas, kas atrodas cirmā jālieto aizsargķiveres, kurām jāatbilst normatīvo aktu prasībām individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtībai un tirgus uzraudzībai par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, kas izstrādāti saskaņā ar ES direktīvām 89/686/EEC, 93/68/EEC, 93/95/EEC un 96/58/EC. Par minēto normatīvo aktu ievērošanu atbild IAL ražotājs vai importētājs/piegādātājs. Sīkāku informāciju var skatīt LR 2002. gada 20. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 372 „Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus” un 2003. gada „Individuālo aizsardzības līdzekļu izvēles un lietošanas vadlīnijas”.

54. punkts. Papildu darba aprīkojums koku gāšanai ir gāšanas lāpstiņa ar āķi vai bez tā, dažādu izmēru un materiālu (izņemot tēraudu) ķīli, veseris vai cirvis, gāšanas dakša, virzienu maiņas bloks, pārnēsājama vinča un svira.

Lai nodrošinātu koku gāzējiem drošus darba apstākļus, aizliegta koku gāšana bez palīgierīcēm (koku gāzamās dakšas un lāpstiņas, ķīļa, rokas vinčas, virves un tml.).

Ar gāzamo dakšu un lāpstīņu motorzāģa vadītājs palīgs novada koku vēlamajā virzienā. Ķīli lieto, lai koka zāģēšanas laikā neiesprūstu zāģis, bet vinču, lai noņemtu iekārušos kokus. Visiem minētajiem darbarīkiem jābūt motorzāģa vadītāja rīcībā.

55. punkts. Koku gāzējs pirms koku gāšanas darbu uzsākšanas pārliecināts, ka bīstamajā zonā nav nepiederošu personu.

Teritorija, kurā strādā motorzāģa vadītājs un kas norobežota ar aizlieguma zīmēm, ietiet un iebraukt drīkst tikai ar iekreizēju koku gāzēja atļauju. Koku gāzējam darbs nekavējoties jāpārtrauc, ja viņš konstatē, ka bīstamajā zonā atrodas nepiederošas personas (personas, kurām nav atļauts atrasties zonā, kurā tiek veikti koku gāšanas darbi).

56. punkts. Pirms koka gāšanas ap koku sagatavo darba vietu (nocērt traucējošo pamežu un zarus, novāc pielūžņojumu, notīra vai nomīda sniegu). Atkāpšanās ceļu attīra 45 grādu leņķī pretēji koka gāšanas virzienam vismaz četru metru garumā.

Attīrot gāšanas vietu 1 metra rādiusā ap gāzamo koku, piesargieties no zāģa atsitiena.

Attīriet stumbra apakšdaļu no visiem zariem, kas varētu traucēt gāšanu. Turiet zāģi tā, lai sliede būtu taisnā leņķī attiecībā pret jūsu ķermeni, tad atsitiena gadījumā ķēde jums netrāpīs. Ķermeņa svaru pārnēsiet uz priekšu. Turiet zāģi izstieptās rokās paralēli plecu līnijai.

Ziemā ap stumbra resgali jānotīra vai jānomīda sniegs.

57. punkts. Kokus uz pievešanas ceļiem nozāģē tā, lai paliktu pēc iespējas zemāks celms.

Pievešanas gadījumā augsti nozāģēti un zaros slēpti celmi var būt par cēloni straujam tehnikas atsitienam un tehniskajiem bojājumiem.

58. punkts. Koka gāšanas nosacījumi:

58.1. izdara aizzāģējumu 1/4 līdz 1/3 koka diametra dziļumā tajā koka pusē, uz kuru paredzēts nogāzt koku;

58.2. aizzāģējuma leņķis ir 35 līdz 55 grādi, aizzāģējuma apakšējā plakne perpendikulāra koka garenasij;

58.3. koka nozāģēšanas plakne ir par 1/10 no koka stumbra diametra augstāk par aizzāģējuma apakšējo plakni;

58.4. nepārzāģētās drošības joslas platums ir 1/10 daļa no koka stumbra diametra nozāģējuma vietā;

58.5. ietrupējušiem kokiem nepārzāģētās joslas platumu palielina par diviem centimetriem;

58.6. kokiem, kuri slīpi nosvērušies uz sāniem no gāšanas virziena, atstāj nepārzāģētu ķīļveida joslu. Ķīļa galotne vērsta koka nosvēršanās virzienā;

58.7. koku, kura diametrs 1,3 metru augstumā ir līdz 35 centimetriem un tas noliecies vairāk nekā par pieciem grādiem, un koku, kura diametrs 1,3 metru augstumā ir lielāks par 35 centimetriem un tas noliecies vairāk nekā par diviem grādiem, gāž dabīgā slīpuma virzienā;

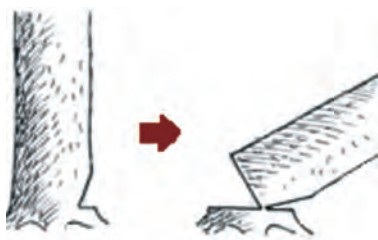
58.8. viena celma atvašu kokus un pie celma saaugušus kokus gāž to dabiskā slīpuma virzienā;

58.9. nogāzē, kuras slīpums lielāks par 15 grādiem, koku gāž nogāzes krituma virzienā.

Koka gāšana jāuzsāk, izdarot aizzāģējumu. Koka gāšana bez aizzāģējuma izdarīšanas ir aizliegta.

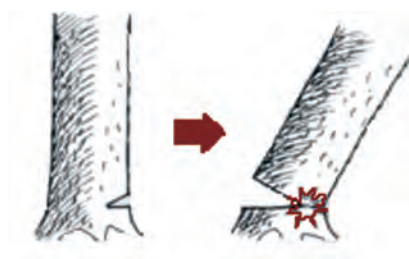
Aizzāģējumam jābūt ar pietiekoši platu atvērumu un taisnu aizzāģējuma līniju. Aizzāģējuma dziļumam jāatbilst stumbra caurmēram un formai. Aizzāģējumam jābūt pietiekoši dziļam, lai veidotos vajadzīgā platuma un stipruma nepārzāģētā josla (2. zīmējums).

Aizzāģējuma atvērums jābūt pietiekami platum, lai tas iespējami labāk nodrošinātu koka gāšanos paredzētajā virzienā.

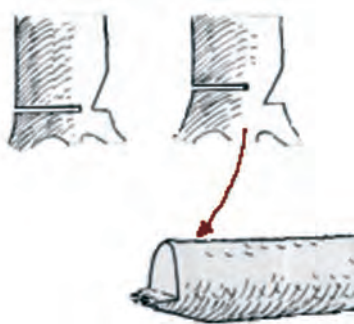
2. zīmējums.

Ja atvērums ir pārāk šaurs un, stumbram sākot svērties, ātri saslēdzas, tas vairs nekalpo kā gāšanas virziena regulētājs, jo šajā gadījumā nepārzāģētā josla jau pārlūst, kokam sākot gāzties (3. zīmējums).

3. zīmējums.

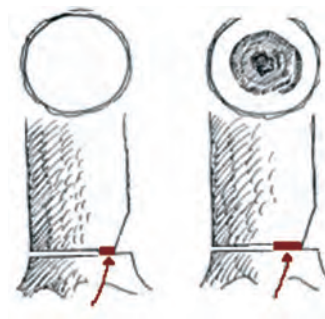
Nepārzāģētā drošības josla nodrošina koka krišanu vēlamajā virzienā. Tā funkcionē labāk, ja nozāģēšanas plāksne ir nedaudz virs aizzāģējuma apakšējās plāksnes. Ja starpība starp šiem līmeņiem kļūst pārāk liela, būs grūtāk novērtēt nepārzāģētās joslas platumu un līdz ar to daudz grūtāk nogāzt arī koku, jo vajadzēs pārlauzt to koksnes daļu, kas saista nepārzāģētās joslas vienu pusi ar celmu. Ja gāšanas zāģējumu izdarīs augstāk par aizzāģējumu, uz stumbra resgaļa paliks robains „nags” (4. zīmējums).

4. zīmējums.

Nepārzāģēto joslu nedrošāku padara trupe, lielainums vai griezšķiedraina koksne resgalī. Šādos gadījumos josla jāveido biezāka, lai tā nepārlūztu un stumbrs nesāktu svērties nenosakāmā virzienā (5. zīmējums).

Vesela koksne

Trupe vai līdzīgs
koksnes defekts

5. zīmējums.

Viena celma atvašu kokus vai pie celma saaugušus kokus gāž to dabiskā slīpuma virzienā. Katru koku gāž atsevišķi.

Gāzt kokus, kuriem slīpums ir lielāks par 5 grādiem, nepieciešams gāzt to dabiskā slīpuma virzienā, izņēmums ir koki, kuriem slīpums lielāks par 15 grādiem. Šajā gadījumā koku gāž nogāzes krituma virzienā.

59. punkts. Aizliegts gāzt koku, kurā iekāries cits koks, nozāģēt klučus vai balķus no iekārušos koku resgaļa, gāzt koku uz jau iekārušos koku vai atrasties zem tā.

60. punkts. Koku gāšanas darba vietā aizliegts atstāt aizzāģētus vai nepilnīgi nozāģētus.

61. punkts. Iekārušos kokus novāc, izmantojot drošus darba paņēmienus. Ja tas nav iespējams, bīstamo zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm.

Aizliegts atstāt aizzāģētus vai nepilnīgi nozāģētus kokus bez uzraudzības. Ja tomēr nepieciešams atstāt darba vietu, tad zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm.

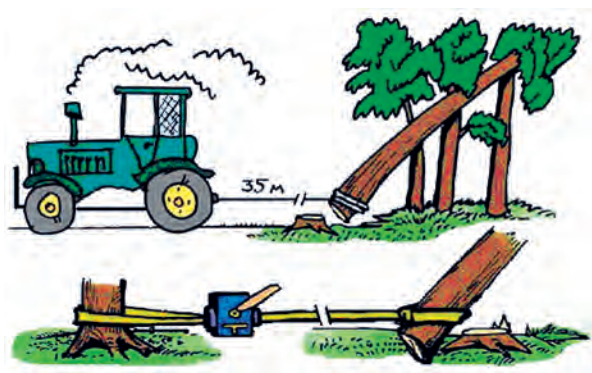
Šādi koki jānogāž vai jānovāc no blakus kokiem, jo tie rada bīstamus apstākļus pašiem mežstrādniekiem un viesiem, kas atrodas apdraudētajā joslā.

Iekārušā koka svars ir tiek liels, ka arī bezvēja laikā tas var atlauzt turošos zarus vai pat žākli, kurā tas ir iekāries.

Iekārušos koku noņemšana jāizdara piesardzīgi. Aizliegts zāgēt tos kokus, kuros iekāries jau nozāgēts vai vēja laužts koks, jo nevar paredzēt šādu koku krišanas virzienu. Aizliegts arī atzāgēt atsevišķus klučus no iekārušos koku resgaļiem, jo parasti līdz ar kluča atzāgēšanu arī palikusī stumbra daļa strauji maina savu stāvokli.

62. punkts. Iekārušos koku droši novākšanas darba paņēmieni ir šādi:

- 62.1. iekārušos koku nošūpošana ar gāšanas dakšu;
- 62.2. koka drošības joslas pārzāgēšana, lai tā ar piemērota šim darbam;
- 62.3. stumbra vēršana ap garenais ar sviru, kas piemērota šim darbam;
- 62.4. koka resgaļa pārvietošana atpakaļ vai uz sāniem, izmantojot sviras;
- 62.5. pārnēsājamas vinčas izmantošana. Novilkšanas troses garums nedrīkst būt mazāks par 10 metriem;
- 62.6. treilēšanas traktora vinčas vai traktora un troses izmantošana. Novilkšanas troses garums nedrīkst būt mazāks par 35 metriem.

6. zīmējums.

Iekārušos koku atbrīvošana vienmēr ir bīstama. Ja vienā kokā iekārušies vairāki koki, tie jānoņem atsevišķi, vispirms noņemot virspusē esošos, kuri nav nospriegoti ar citiem kokiem. Koku, kuri atzāgēti no celma un paliek iekārušies citā kokā, drošākais noņemšanas paņēmiens ir ar traktora vai pārnēsājamas vinčas palīdzību (6. zīmējums).

Iekārušos kokus **atļauts** noņemt arī ar sekojošiem paņēmieniem:

Ar sviru – pārbīdot stumbra rezgali sānis, nodarbinātiem šajā laikā jāatrodas stumbra vienā pusē;

Ar grieztuvi – troses vienu galu nostiprinot ap koka rezgali un otru galu ar sviras palīdzību, tinot ap augoša koka stumbru;

Ar kantāķi – griežot iekārušos koku ap savu asi.

Kategoriski **aizliegts** iekārušos koku noņemt ar šādiem paņēmieniem:

- zāgēt to koku, kurā koks iekāries, kā arī tā zarus;
- atzāgēt klučus no iekārušos koka resgaļa;
- gāzt uz iekārušos koka citus kokus;
- atcirst iekārušos koka saknes, resgali vai celmu;
- noņemt iekārušos koku vienlaikus ar stumbru kravas savākšanu.

63. punkts. Kad koks sāk gāzties, koku gāzējs un viņa palīgs (ja tāds ir) atiet no koka četru līdz piecu metru attālumā pa iepriekš sagatavotiem celiņiem un uzmanās, lai viņus neapdraudētu krītošā koka stumbrs, krītoši zari un galotne.

Tiklīdz koks sāk gāzties, pārtrauciet stumbra zāgēšanu. Atkāpieties atpakaļ 45 grādu leņķī pretēji gāšanas virzienam.

Iespējamais resgaļa sitiens uz augšu parasti notiek virzienā atpakaļ vai sāniski. Tāpēc drošākā atrašanās zona ir 45 grādu leņķī pretēji gāšanas virzienam.

Stumbram sākot svērties, uzmanieties no lūstošiem zariem un galotnēm. Īpaši bīstami ir veci, kā arī nokaltuši koki, vai koki ar lieliem nokaltušiem zariem. Stumbrs var pārlūzt un galotne krist gāzēja virzienā. Šādos gadījumos izmantojiet atkāpšanās ceļu.

64. punkts. Motorzāģi ar degvielu uzpilda drošā attālumā – ne tuvāk par 10 metriem no atklātas uguns.

65. punkts. Degvielas iepildīšanas laikā motorzāģa dzinējs ir izslēgts.

Degvielas novietnei jābūt izvietotai tā, lai uz to neiedarbotos tieši saules stari. Degviela un eļļa uzglabājamās tikai šim mērķim paredzētās kannās, kurām jābūt marķētām un nodrošinātām ar hermētiskiem aizbāžņiem..

Degvielas iepildīšanas laikā motorzāģim ir jābūt izslēgtam. Degviela un smērvielas jāsaņem un jālieto saskaņā ar motorzāģa ekspluatācijas instrukciju. Uzpildīšanu atvieglo kombinētās degvielu kannas ar vārstu.

66. punkts. Aizliegts strādāt ar motorzāģi, kuram nedarbojas drošības ierīces.

Pirms uzsākt darbu ar motorzāģi nepieciešams pārbaudīt darba drošības ierīces:

- droseles bloķētāju;
- priekšējā roktura aizsargu;
- ķēdes bremzi;
- ķēdes uztvērēju.

Notīriet zāģu skaidas un netīrumus.

67. punkts. Iedarbinot motorzāģa dzinēju, persona, kas veic mežsaimniecības darbus:

67.1. atrodas vismaz divu metru attālumā no citām personām;

67.2. nodrošina, lai ķēde neskar citus priekšmetus;

67.3. motorzāģi fiksē nekustīgā stāvoklī:

67.3.1. piespiežot ar kāju labās rokas rokturi pie zemes;

67.3.2. saspiežot labās rokas rokturi starp ceļiem.

Iedarbinot zāģa dzinēju, jāievēro droša distance no citiem mežstrādniekiem, lai izvairītos no nelaimes gadījumiem.

Novietojiet zāģi stingri uz zemes un pārliecinieties, vai ķēdei nekas netraucē. Labo kāju ievietojiet aiz mugures rokturī. Ar kreiso roku cieši satveriet priekšējo rokturi. Pārbaudiet, vai startera sakabe ir ieslēgusies. Ar īsu strauju vilcienu paraujiet startera auklu. Turiet startera rokturi, auklai atvelkoties atpakaļ. Uz īsu brīdi palieliniet dzinēja apgriezienus, lai atbrīvotu droseles fiksatoru, un ļaujiet zāģim darboties tukšgaitā (7. zīmējums).

7. zīmējums.

Ar kreiso roku satveriet priekšējo rokturi. Aiz mugures rokturi cieši iespiediet starp ceļiem. Tālāk rīkotos tāpat kā norādīts iepriekšējā paņēmiena aprakstā. Ja jums ērtāk zāģi turēt labajā rokā, startera auklu varat vilkt ar kreiso (8. zīmējums).

8. zīmējums.

Izmēģiniet visus piedāvātos paņēmienus un atrodi-
et sev vispiemērotāko. Vingrinieties, lai to apgūtu
pilnībā.

Kā vislabākais atzīts paņemiens, kad kāja atrodas
aizmugures rokturī un zāģis ir stingri piespiests pie
zemes. Šādi nodrošināta zāģa stāvokļa kontrole tā
iedarbināšanas laikā. Šis paņemiens ir visdrošākais,
bet prasa arī vairāk laika un nereti bieža sniega vai
pielūžņojumu dēļ tā lietošanai grūti atrast piemērotu
vietu. Nepareizi izvēlēts zāģa iedarbināšanas
paņemiens kalpo par iemeslu nelaimes gadījumiem.

68. punkts. Strādājot ar motorzāģi, persona
ieņem līdzsvarotu un drošu stāju, motorzāģi
tur ar abām rokām. Motorzāģa priekšējo rok-
turi saņem ar kreiso roku tā, lai īkšķis to aptver-
tu no apakšpuses. Nav pieļaujama zāģēšana
ar motorzāģa sliedes gala augšējo daļu. Nav
pieļaujama zāģēšana ar motorzāģa sliedes gala
augšējo daļu.

69. punkts. Nav pieļaujams zāģēt, paceļot
motorzāģi virs plecu augstuma.

70. punkts. Iesprūdušu zāģa ķēdi un sliedi
atbrīvo pēc motorzāģa dzinēja apturēšanas.

71. punkts. Pārejot pie nākamā koka,
motorzāģa dzinēju izslēdz vai ieslēdz ķēdes
bremzi.

Ar kājām stingri jāstāv uz zemes. Kājas jātur pietieka-
mi plati – tā, lai ķermenis būtu stabils. Apaviem jābūt
ar rievotām zolēm vai dzelkšņiem, lai nepaslīdētu
kājas.

Turiet zāģi sev tuvu klāt tā, lai ķermeņa un darba in-
strumenta smaguma centrs būtu iespējami tuvāk vi-
ens otram. Balstiet zāģi pret apstrādājamo stum-
bru un kājām. Tā atslogosit muguru un plecus. Tas
ļaus jums vislabāk pārvaldīt situāciju arī zāģa at-
sitiena gadījumā. Rokām un pleciem galvenokārt
jākalpo zāģa vadīšanai, bet iespējami mazāk tā svara
noturēšanai.

Turiet muguru tā, lai tās sasprindzinājums būtu
iespējami mazāks. Izdarot gāšanas iezāģējumu vai
attīrot krūmājus ap gāzamo koku, pietupieties vai sa-
liecieties, atbalstot elkoņus uz ceļgaliem. Kad vien

tas iespējams, atbalstam izmantojiet apstrādājamo
koku.

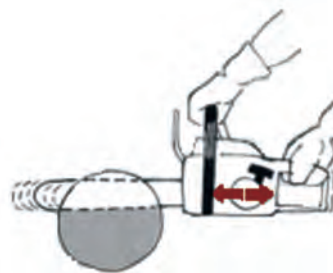
Lai zāģi atsitiena gadījumā neizsistu no rokām,
priekšējo rokturi vienmēr aptveriet ar kreisās rokas
īkšķi. Ļaujiet kreisajai rokai brīvi slīdēt pa rokturi un,
izmainot darba pozu, mainiet satvērienu.

Ķēdei virzoties ap sliedes galu, kustības virziens
ir apmēram perpendikulārs sliedes asij. Zāģējot ar
sliedes galu, kokā iegriežas tikai viens vai divi zobī,
kā rezultātā ķēde iekļējas. Tas izraisa strauju zāģa
atsitenu atpakaļ un uz augšu. Tā kā ķēdes ātrums ir
20 m/s, atsitiens ilgst tikai kādas 0,2 sekundes, līdz
ar to nodarbinātiem nepietiek laika, lai noreagētu un
izvairītos no atsitiena.

Īpaši bīstami ir zāģēt ar sliedes gala augšējo daļu.

Nekad nezāģējiet zarus virs plecu augstuma, jo tādā
stāvoklī zāģim ir tendence dot atsitienu.

Ja zāģim ir tendence iespīlēties stumbrā, zāģējot
jāvirza sliede lēnām uz priekšu un atpakaļ. Tā var
just, kurā brīdī sliede sāk iesprūst un, ātri reaģējot,
darbinieks var paspēt izraut sliedi no iezāģējuma,
pirms tā ir iesprūdusi (9. zīmējums).

9. zīmējums.

72. punkts. Atzarojot koku ar cirvi, zarus cērt
nogāztā koka stumbra pretējā pusē.

73. punkts. Koku atzaro virzienā no nogāztā
koka resgaļa uz galotni.

74. punkts. Nav atļauts nocirst vai nozāģēt
zarus:

74.1. stāvēt vai sēžot uz nogāztā koka;

74.2. nestabili gulošam kokam;

74.3. kaudzēs sagāztiem kokiem.

75. punkts. Atzarojot koku, aizliegts atsist sausos zarus ar cirvja pietu vai citu darbarīku.

Lai novērstu savainošanas iespējas, atzaro motorzāģa vadītāja darba zonā tuvāk par 5 metriem nedrīkst atrasties cilvēki. Motorzāģa vadītājam aizliegt cirst zarus tajā stumbra pusē, kurā stāv cirtējs. Cērtot zarus, bieži vien cirtiens ir spēcīgāks, nekā nepieciešams zara nociršanai. Šajos gadījumos cirvis ar savu inerces spēku var ietriekties nodarbinātā kājā. Zari jācērt virzienā no resgaļa uz galotni, bet ne otrādi.

Atzarošanu nedrīkst veikt ar atsišanas paņēmieni. Jāievēro, ka zari ir ļoti atspērīgi. Sevišķi tas attiecas uz sausajiem zariem, kuri ar lielu elastību uzņem sitienu un atsviež roku atpakaļ. Šāds sitiens var ievainot nodarbinātā roku.

76. punkts. Atzarojot koku ar motorzāģi:

76.1. to pēc iespējas balsta uz atzarojamā koka stumbru;

76.2. atzarojot stumbra pretējo pusi, atzarotāja labā kāja atrodas pēc iespējas tālāk no zāģa ķēdes;

76.3. traucējošus zarus novāc, kad motorzāģis ir izslēgts vai ķēde nobremzēta;

76.4. zarus, uz kuriem balstās atzarojamā koka stumbrs, nozāģē pakāpeniski;

76.5. motorzāģa sliedes brīvais gals nedrīkst skarties pie zariem un citiem priekšmetiem;

76.6. aizliegts pārvietoties gar koka stumbru ar kustībā esošu zāģa ķēdi, ja sliede ir tajā stumbra pusē, kurā atrodas atzarotājs.

1. Pareizs darba augstums un darba stāja.

Atzarojot koku, jāstāv stumbra kreisajā sānā. Starta pozīcija ir sekojoša – kājas ieplestas, mugura taisna un zāģis atbalstīts pret stumbru. Lai strādātu droši un

ērti, optimālāko atzarošanas augstumu panāk, gāžot koku uz iepriekš izvēlēta paliktņa. Par paliktņi var izmantot iepriekš nogāztu stumbru, sagarumotus sortimentus, celmu vai reljefa pacēlumus.

2. Kā atzarot lapu kokus.

2.1. Zarus, kas izvietoti stumbra sānā, jāzāģē ar velkošu ķēdi lejup virzienā. Atbalstiet zāģa korpusu pret stumbru un grieziet sliedi sviras kustībā pret zaru.

2.2. Vertikāli izvietotus zarus varat zāģēt, sākot no koka galotnes, zāģim atrodoties sāniskā pozīcijā, ķēdi velkot vai grūžot.

2.3. Ja resnāki zari atstutējas pret zemi, var rasties nepieciešamība tos zāģēt no apakšpusēs, ķēdi grūžot, lai izvairītos no sliedes un ķēdes iesprūšanas. No zara šķelšanas pasargās sekls zāģējums tā pretējā pusē.

2.4. Ļoti resnus un nelīdzenus zarus ir vieglāk zāģēt pa daļām, sadalot tos parocīgos garumos.

3. Kā atzarot skuju kokus.

Skuju kokus var atzarot pēc izvēles, ķēdi velkot vai grūžot. Ļaujiet zāģim slīdēt pa stumbru, tā samazināsiet roku un muguras spriedzi.

Ja strādājat ar ķēdi grūšanas režīmā tajā pat sānā, kurā stāvat, varat atbalstīt zāģi pret kreiso kāju. Tomēr, kad sperat soli, pārvietojiet zāģi stumbra pretējā pusē.

4. Stumbra apakšējās malas atzarošana.

Kad esat atzarojuši stumbru līdz pat galotnei, apgrieziet to otrādi un pabeidziet darbu. Mēģiniet uzvelt attiecīgo stumbru uz akmens, celma vai baļķa. Tā panāksiet visērtāko darba augstumu.

77. punkts. Cīsmā, kur nogāzes slīpums ir 20 grādu un vairāk, nogāztos kokus pirms atzarošanas fiksē stabilā stāvoklī, piesienot pie augošiem kokiem vai nebojātiem celmiem.

Pirms atzarošanas, nodarbinātiem jāpārliecinās, ka koku stumbri ir stabili un nevar izkustēties. Ja ir iespēja, ka tomēr koks var izkustēties, tad tas jāfiksē

stabilā stāvoklī, piesienot pie augošiem kokiem vai nebojātiem celmiem. Tā panāksiet visērtāko darba augstumu.

78. punkts. Ja koku stumbri atrodas šķērsām nogāzes kritumam, atzarotājs un sagubotājs atrodas augšpus atzarojamā koka stumbra.

Veicot sagarināšanu nogāzēs ar slīpumu, lielāku par 20 grādiem, stumbriem jābūt nostiprinātiem (piespiestiem). Sagarinot nogāzē, motorzāģa vadītājam jāatrodas nogāzes augšpusē un jāieņem stabils stāvoklis. Nav pieļaujama nodarbināto atrašanās zemāk par stumbru, ja tas atrodas uz nogāzes. Ja šis darbs nevar tikt veikts citādā veidā, tad jāveic priekšdarbi, lai nepieļautu stumbra pārvietošanos.

79. punkts. Sākot koka stumbra sagarumošanu (sadališanu nogriežņos), sagarumotājs novērtē koka stumbra spriegumu un iespējamo stumbra nogriežņu pārvietošanos sagarumošanas laikā.

10. zīmējums.

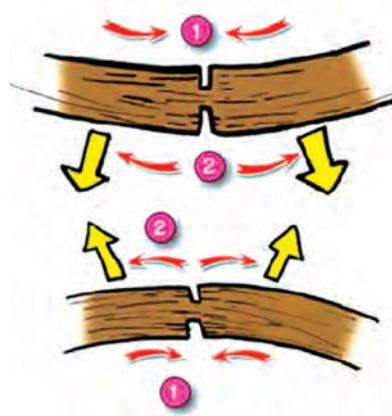
Uzsākot darbu, jā sagatavo darba vieta, jānovāc traucējošie zari, galotnes, motorzāģa vadītājam jāveic koka stumbra apskate, lai noteiktu uz kādu pusi tas var velties vai citādi pārvietoties pēc pārzāģēšanas (10. zīmējums). Aizliegts veikt sagarināšanu nesagatavotā darba vietā.

80. punkts. Sagarumojot horizontālā plaknē saspiegtu koka stumbru, sagarumotājs atrodas spiedes spēka iedarbības pusē.

Ja stumbrs ir mēreni saspriegts, veiciet sekojošas darbības:

1. Pārzāģējiet pusi no griezuma laukuma, virzot zāģi svērtēniski.
2. Pēc tam strauji pārzāģējiet atlikušo stumbra daļu.

81. punkts. Koka stumbrā, uz kuru iedarbojas spiedes vai stiepes spēks, pirmo iezāģējumu izdara spiedes spēka iedarbes zonā.

11. zīmējums.

Koka stumbrs jāzāģē no tās puses, uz kuru neizplatās spēku iedarbība (11. zīmējums).

82. punkts. Aizliegts sagarumot grēdās un saiņos novietotus koku stumbrus.

Šī punkta neievērošana var kļūt par cēloni nelaimes gadījumam vai tehnikas un aprīkojuma bojājumam. Ja stumbrus, kas novietoti grēdās un saiņos, sāksiet sagarumot, tad pastāv iespējamība, ka pārzāģētā stumbra daļas patvaļīgi sāks kustēties vai tie koku stumbri, kas paliek grēdās vai saiņos, pēc nozāģēšanas uzsāk kustību.

VII. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS KOKMATERIĀLU SAGATAVOŠANĀ AR DAUDZOPERĀCIJU MAŠĪNĀM

83. punkts. Kokmateriālu sagatavošanas daudzoperāciju mašīnas pārvietošanās ceļu kopšanas cirtē iezīmē vai marķē. Kailcirtē daudzoperāciju mašīnas operators pārvietošanās ceļu izvēlas saskaņā ar cirsma izstrādes tehnoloģisko karti. Aizliegts sagarumot grēdās un saiņos novietotus koku stumbrus.

Informācija par tehnoloģisko karti sīkāk aprakstīta VII. nodaļā.

84. punkts. Daudzoperāciju mašīnas izmantošanu plāno tā, lai mašīna neapdraudētu citu personu drošību un veselību. Aizliegts sagarumot grēdās un saiņos novietotus koku stumbrus.

Veicot mežizstrādes darbus ar daudzoperāciju mašīnu, nepieciešams ievērot drošus attālumus, lai nodarbināto drošība un dzīvība nebūtu apdraudēta. Šo noteikumu 17.8. punktā daudzoperāciju mašīnu bīstamā zona ir definēta, kā teritorija, kuras rādiuss ir izlīces maksimālā laiduma un gāžamā koka divkārsa garuma summa. Attālumam jābūt norādītam uz hidromanipulatora izlīces.

85. punkts. Sagatavotie kokmateriāli cismā tiek krauti tā, lai nepieļautu to patvarīgu pārvietošanos.

Ja kokmateriāli nav novietoti stabili, pastāv bīstamība, ka tie sāks patvarīgi kustēties, vai arī, uzbraucot tiem virsū, daudzoperāciju mašīna pazaudēs stabilitāti, kas var būt par cēloni nelaimes gadījumam.

86. punkts. Daudzoperāciju mašīnas stāvvietu izvēlas līdzienā vietā, un iekārtu nodrošina pret pārvietošanos.

Stāvvietu iztīra, izlīdzina un noblīvē. Ieteicams, lai grunts būtu viendabīga, bez plūdeņiem. Jāizvairās no vietām, kur grunts ir vāja (iespējama grunts sēšanās). Daudzoperāciju mašīnas stāvvietu apzīmē ar brīdinājuma zīmēm.

Pret patvaļīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu, ķīļiem vai citām bremzēšanas palīgierīcēm.

VIII. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS VĒJGĀŽU UN VĒJLAUŽU NOVĀKŠANAS DARBOS

87. punkts. Pirms vētras izgāzto koku novākšanas novērtē konkrēto situāciju un izvēlas piemērotāko darbu veikšanas tehnoloģiju.

Pirms darbu sākšanas vējgāzēs nepieciešams izvērtēt, ar kādu darba aprikojumu un tehnoloģiju izstrādās cismu. Rūpīgi apskatīt arī apkārtējos vēl augošos kokus un pārbaudīt, vai viņu vainagos nav palikuši nolauzti zari vai nolauztas koku galotnes, kuras var uzkrīst nodarbinātajiem un izraisīt nelaimes gadījumu. Visi tuvumā esošie iekārušies, sasvērušies un saliektie koki jānoņem, tos vispirms atzāģējot no celma, bet pēc tam noņemot.

Veicot darbus vējgāzēs pastāv sekojoši papildus riska faktori:

- saspriegta stumbra plīšana garenvirzienā, nozāģējot sasvērušos, saliektos, ar saknēm izgāztos kokus;
- saspriegta stumbra resgaļa pārvietošanas horizontālā vai vertikālā plaknē, atzāģējot no izgāztas sakņu sistēmas;
- izgāztas sakņu sistēmas krišana pēc stumbra atzāģēšanas.

Lai pēc iespējas samazinātu potenciālos riska faktorus, ieteicams:

- izvēlēties piemērotāko (motorzāģa vai daudzoperāciju mašīnas pielietošana) darba organizācijas veidu un tehnoloģiskā procesa atsevišķu operāciju secību atkarībā no vētras postījumu veida, audzes bojājuma pakāpes, reljefa, audzes sastāva, mehanizācijas līdzekļiem un citiem faktoriem;
- vējgāžu izstrādes darbos iesaistīt normatīvos aktu paredzētā kārtībā apmācītus, mežizstrādes darbos pieredzējušus darbiniekus;
- neveikt darbus vienatnē;
- vienlaidus vējgāzēs un cismās ar lielu bojājumu pakāpi drošākais izstrādes veids ir, izmantojot daudzoperāciju mašīnu (hārvesteru);
- vējgāžu izstrādē ar motorzāģi kaudzēs sagāztu koku izklīdēšanai izmantot traktortehniku;
- cismas izstrādes virzienu plānot vējgāzes virzienā (ieteicams 5 – 10 metri plātas slejās);

- informēt nodarbinātos par rīcību nopietnu un tiešu briesmu gadījumos.

88. punkts. Cirsma izstrādes virziens sakrīt ar galveno vējgāzes virzienu.

Šī punkta izpilde nodrošina, ka vējlauzes un vējgāzēs nozāģētie stumbri nerādīs bīstamas situācijas, kuras var izraisīt nelaimes gadījumus. Tādā veidā tiks atvieglota nozāģēto materiālu novākšana un zaru atzarošana.

89. punkts. Drošākais izstrādes veids vējgāzēs ir kokmateriālu sagatavošanas daudzoperāciju mašīnas izmantošana.

Sīkāk darbs ar daudzoperāciju mašīnu ir aprakstīts šo noteikumu VII. nodaļā.

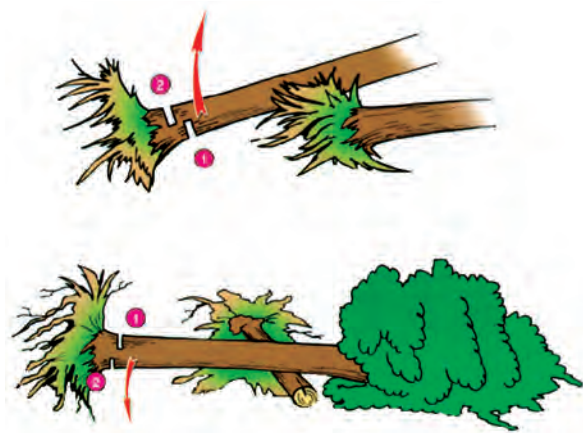
90. punkts. Pirms koka stumbra atdalīšanas no sakņu sistēmas novērtē koka saspriegumu.

Lai izvairītos no iespējamo riska faktoru iedarbības, pirms koka stumbra atdalīšanas novērtē koka saspriegumu. Zāģētājam zāģēšanas laikā nepieciešams atrasties tajā stumbra pusē, uz kuru tas nevirzīsies, kā arī jānodrošina iespēja atkāpties pēc izgāzta koka atzāģēšanas no sakņu sistēmas.

Ja nepieciešams, pirms atzāģēšanas stumbru nostiprina ar cilpeņu vai pārnēsājamas vinčas palīdzību, lai stumbra resgalis netiktu sviests uz zāģētāja pusi.

Ja koks saspriegs vertikālā plaknē un paredzama stumbra resgaļa pārvietošanās uz augšu, atzāģēšanu veikt ar diviem zāģējumiem, pirmo veicot no apakšas, otro – no augšas, turklāt, augšējais zāģējums jāizdara ar nelielu nobīdi no apakšējā zāģējuma uz sakņu sistēmas pusi.

Ja koks saspriegts vertikālā plaknē un paredzama stumbra resgaļa pārvietošanās uz leju, pirmais zāģējums jāizdara no augšas, otrais no apakšas, turklāt apakšējais zāģējums jāizdara ar nelielu nobīdi no augšējā zāģējuma uz sakņu sistēmas pusi (sk. 12. zīmējumu).

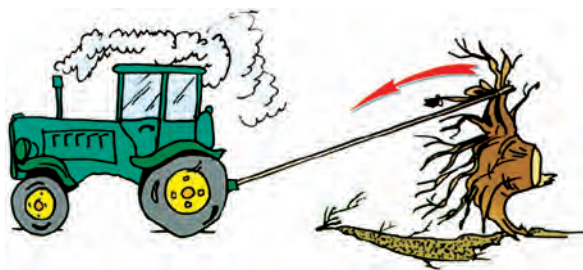

12. zīmējums.

91. punkts. Pēc stumbra atdalīšanas no izgāztas sakņu sistēmas veic visus nepieciešamos pasākumus, lai atgāztu sakņu sistēmu sākotnējā stāvoklī.

Šī punkta izpildi ietekmē gada laiks. Vasaras laikā sakņu sistēmas atgāšana sākotnējā stāvoklī neizraisa nekādas grūtības. Savukārt, ziemas periodā, kad sakņu sistēma ir iesalusi, atgriezt to sākotnējā stāvoklī ir apgrūtināta. Tāpēc ziemas periodā sakņu sistēmas bieži vien atstāj izgāztā stāvoklī. Tāda rīcība var izraisīt nejausmus nelaimes gadījumus, kad sākas zemes atkuššanas process. Šajā gadījumā ir nepieciešams veikt sakņu sistēmas nostiprināšanu.

Vasaras laikā, lai veiktu sakņu sistēmas atgriešanu sākotnējā stāvoklī pēc iespējas drošāk, darbs jāveic ar traktora pārnēsājamas vinčas (skat. 103. punktu) vai sviru palīdzību (13. zīmējums). Nepieciešams izvairīties no pēkšņas sakņu sistēmas krišanas, tāpēc jāseko, lai bīstamā zonā neatrastos cilvēki, veicot cilvēku mutisku brīdināšanu vai izvietojot brīdinošus uzrakstus vai nožogojumus.

13. zīmējums.

92. punkts. Strādājot ar motorzāģi:

92.1. sakņu sistēmu nostiprina ar vinčas vai

cita aprīkojuma palīdzību, lai novērstu tās apgāšanas iespēju koka stumbra atzāģēšanas laikā;

92.2. zāģējumus izdara drošā attālumā no izgāzta koka sakņu sistēmas. Pie izgāzta koka nestabilas sakņu sistēmas atstāj stumbra nogriezni, kura garums ir aptuveni 1/2 no sakņu plātes diametra;

92.3. nozāģējot stipri sasvērušos vai pusizgāztu koku, izvēlas paņēmieni, lai novērstu stumbra plīšanu garenvirzienā;

92.4. ja aizlauzta koka galotne atduras pret zemi, pirms koka gāšanas pārbauda lauzuma vietas savienojuma drošumu. Koku ar neatdalītu, aizlauztu galotni:

92.4.1. gāž 90 grādu leņķī pret nolauztās daļas virzienu, ja galotne atduras pret zemi;

92.4.2. gāž aizlauztās galotnes virzienā, ja galotne neatduras pret zemi;

92.5. kokiem ar nolauztu vainagu aizzāģējuma dziļumu palielina no 1/3 līdz 1/2 no koka diametra zāģējuma vietā;

92.6. kaudzē sagāztus kokus pēc koka atdalīšanas no sakņu sistēmas pārvieto uz drošu vietu, kur tos var atzarot un sagarumot. Nākamo koku atdala no sakņu sistēmas tikai pēc iepriekšēja koka aizvilkšanas;

92.7. ja gāzto koku stumbri atrodas viens virs otra un augstums pārsniedz koku gāzēja plecu augstumu, tad koku pirms atzāģēšanas no celma ar traktora vai rokas vinčas palīdzību novelk zemāk.

Ļoti uzmanīgi jāveic koka atzāģēšana no celma, ja koks izgāzts ar visām saknēm. Pastāv divi bīstami

momenti. Pirmais saistīts ar stumbra atdalīšanu no celma. Šajā gadījumā nav iespējams paredzēt atzāģētā stumbra kustības virzienu. Tas var pārvietoties gan uz leju, gan uz augšu, kā arī uz vienu vai uz otru pusi. Bieži vien tas ir atkarīgs no guļoša vainaga zaru stāvokļa, kuri rada stumbra nospriegojumu un tāpēc iepriekš nav paredzami. Otrs bīstamais moments ir izgāzta sakņu sistēmas tiekšanās ieņemt sākotnējo stāvokli – atgriezties vecajā vietā – vai arī tās krišana uz priekšu. Sakņu sistēmas kritiena rezultātā var ievainot nodarbinātos. Lai novērstu iespējamās nelaimes gadījumus, pirms stumbra atzāģēšanas no izgāzta sistēmas tā jāatbalsta vai jāpiesien, izmantojot drošus palīglīdzekļus un paņēmienus (14. zīmējums).

14. zīmējums.

Ja paredzama izgāzta sistēmas krišana uz zāģētāja pusi un sakņu sistēmu nav iespējams droši nostiprināt, stumbrs jāatzāģē, atstājot pie sakņu sistēmas stumbra nogriezni, kura garums ir aptuveni 1/2 no sakņu sistēmas diametra (15. zīmējums). Pēc tam sakņu sistēma ar traktora vai pārnēsājamās vinčas palīdzību (skat. 91. punktu) jāatgāž sākuma stāvoklī un jānozāģē atstātā stumbra daļa.

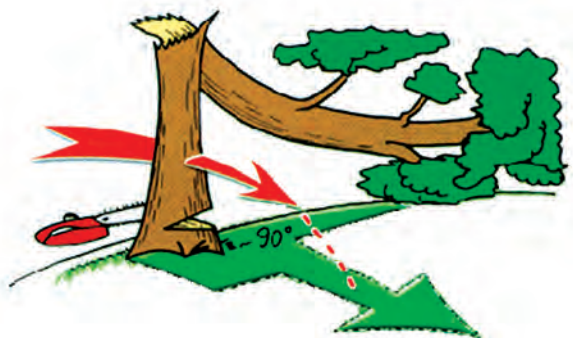
15. zīmējums.

Ja pēc sakņu sistēmas atzāģēšanas gaidāma tās nosēšanās uz leju, pirmais zāģējums izdarāms no augšas, bet otrais – no apakšas. Pie tam, apakšējais zāģējums jāizdara uz celma pusi no pirmā zāģējuma, jo pretējā gadījumā atzāģētais resgalis nevarēs brīvi atdalīties no celma.

Ja pēc atzāģēšanas no celma sagaidāms, ka koka resgalis virzīsies uz augšu, apakšējais zāģējums jāizdara pēdējais, un tam jābūt uz vainaga pusi attiecībā pret pirmo zāģējumu.

Ja vējgāzē nav iespējams stumbrus pilnīgi izkļiedēt pirms to atzāģēšanas no celma un nav arī iespējams noteikt nospiegots stumbra kustības virzienu, pirms darba uzsākšanas tas jāatsien ar cilpeni vai rokas vinču tā, lai pēc celma atzāģēšanas tas nevarētu virzīties uz zāģētāja pusi.

Gāžot aizlūzušos kokus, kā arī kokus, kuriem aizlauztā daļa balstās pret zemi, jāpārbauda galotnes daļas noturību ar dakšas palīdzību. Pirms nozāģēšanas jā sagatavo atkāpšanās ceļš. Aizzāģēt koku virzienā, kas ir perpendikulārs aizlūzušās daļas virzienam, stumbru jāzāģē līdz drošības joslai un jāgāž stumbra resgali kopā ar aizlauzto daļu (16. zīmējums). Ja galotnes daļa ir atdalījusies no stumbra resgaļa daļas un balstās uz tās, nolauzto daļu nepieciešams novilkt ar traktora vai pārnēsājamas vinčas palīdzību, sekojot, lai bīstamā zonā neatrastos cilvēki. Atlikušo stumbra daļu nozāģē ar parastiem paņēmieniem.

16. zīmējums.

Aizlūzušos kokus nedrīkst iešūpot, jo spējie satricinājumi var būt par cēloni aizlūzušās daļas krišanai. Ar iešūpošanu gāzt nedrīkst arī saussakņus un stumbeņus. Sevišķi bīstama ir saussakņu šūpošana nolūkā to ātrāk nogāzt. Parasti tas gāžoties lūst ne vien apakšā pie sakņu kakla, bet arī vienā vai vairākās vietās saussakņa vidū. Turklāt augšējā daļa krīt pretēji spēka pielikšanas virzienam un var smagi ievainot pašu nodarbināto.

Situācijā, kad koks ir sasvērēis vai saliecies, jāizvēlas drošākais darba paņēmiens atkarībā no konkrētās situācijas:

1. Uzlikt žņaugu (17. zīmējums) un sagatavot atkāpšanās ceļu. Aizzāģējot koku uzmanīties, lai netiktu iespiesta sliede. Sākt koka nozāģēšanu no aizzāģējuma pretējās puses.

17. zīmējums.

2. Izmantot īpašu nozāģēšanas paņēmienu un sagatavot atkāpšanās ceļu. Aizzāģējot koku uzmanīties, lai netiktu iespiesta sliede. Izdarīt durtenisku zāģējumu koka sānu daļā cauri stumbram. Uzmanīgi zāģēt līdz drošības joslai, virzīt sliedi pretējā virzienā un aizzāģējuma pretējā pusē atstāt nepārzāģētu joslu. Pārzāģēt atlikušo stumbra daļu.

IX.

DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS
KOKMATERIĀLU PĀRVIETOŠANAS,
KRAUŠANAS UN IZVEŠANAS
DARBOS

93. punkts. Pārvietojot kokmateriālus, izmantot dažādu darba aprīkojumu – āķus, satvērējus, speciālos ratiņus, sviras ar kantāķiem vai citas palīgierīces, lai mazinātu mežsaimniecības darbu veicēja fizisko slodzi.

94. punkts. Pārvietojamo kokmateriālu svars nedrīkst apdraudēt mežsaimniecības darbu veicēja drošību un veselību. Pārvietojot un ceļot kokmateriālus, ievēro normatīvajos aktos noteiktas prasības par smagumu pārvietošanu.

Šo noteikumu 93. un 94. punkta izpildi nosaka 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 344 „Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumus”. Lai mazinātu nodarbināto fizisko slodzi un novērstu iespējamās riska faktorus darba vietās, darba devējam pēc iespējas jāautomatizē (jāmekanizē) smaguma pārvietošanas process. Jāraugās, lai palīgierīces būtu sertificētas. Uzticot nodarbinātajiem kokmateriālu pārvietošanu, darba devējam jāņem vērā nodarbināto fiziskās spējas.

Lai mazinātu nodarbināto fizisko slodzi, darba devējam jāveic nodarbināto apmācība par drošiem un pareiziem darba paņēmieniem, kā arī jānodrošina pārvietojamās kravas ar paskaidrojošo informāciju (smaguma masa, smaguma centra izvietojums u.c.). Sīkāka informācija 2003. gada „Ar smagumu pārvietošanu saistīto darba vides risku novērtēšanas un novēršanas” vadlīnijās.

95. punkts. Kokmateriālus pa nogāzēm atļauts velt, ja darbības zonā neatrodas cilvēki.

Kokmateriālus velšana pa nogāzi atļauta, tad, ja darbības zonā neatrodas nodarbinātie. Pirms velšanas nogāze ir jāierobežo ar drošības lentām, lai nejaušības dēļ kāds nodarbinātais netiktu bīstamā zonā.

96. punkts. Kokmateriālu transportēšanas ar darba zirgiem:

- 96.1. izmanto šim darbam piemērotus zirgus;
- 96.2. strādā persona, kura pārzina darba zirgu, īpatnības un izmantošanas iespējas;
- 96.3. persona, kas transportē kokmateriālus, atrodas blakus darba zirgam vai aiz kravas;
- 96.4. nedrīkst transportēt kokmateriālus no nogāzēm, kuru slīpums, transportējot uz leju, pārsniedz 20 līdz 30 grādu, bet, transportējot uz augšu, 10 līdz 15 grādu;
- 96.5. transportēšanas ceļš nav pielūžņots ar ciršanas atliekām;
- 96.6. krava ir droši nostiprināta;
- 96.7. izmanto tādu iejūgu, lai nepieļautu darba zirgu ievainošanu;
- 96.8. izmanto piemērotas ragavas, balķu ragaviņas, skreteles, ratus un citu darba aprīkojumu.

Treilēšanas darbiem vēlams izvēlēties vidēji smagus, mierīgus zirgus. Nav ieteicams lietot zirgus, kas ir

vecāki par 14 gadiem vai jaunāki par 5 gadiem. Treilēšanā nodarbinātiem zirgiem labi jāreaģē uz vedēja pavēlēm, tiem jābūt kustīgiem.

Treilēšanas darbos izmantojamais zirgs obligāti jāpiesaista noteiktajam vedējam, kas arī atbild par zirga kopšanu un ēdināšanu. Ja vairāki zirgi strādā vienkopus, ieteicams uz katrām 10 zirgiem izdalīt vienu zirgkopi un veterinārfeldšeri.

Katru rītu zirgs ir jātīra. Zirgiem jābūt pārklātiem.

Zirga apkalšanu pilda tikai speciāli apmācīta persona – kalējs.

Aizjūgam jābūt labi pielaiķotam. Visas aizjūga ādas daļas nedēļā reizi jāieziež. Mitrs, salijis aizjūgs jāizžāvē mērenā temperatūrā. Ieteicams divreiz gadā aizjūgu izmazgāt ar ziepēm.

Treilēšanas iekārtai jābūt izturīgai, stabilai, piemērotai meža darbiem (bieži jāpārvar celmi, saknes u.c.). Treilēšanas iekārtas izvēle ir atkarīga no gada laika, treilēšanas attāluma un treilējamo kokmateriālu izmēriem.

Treilējot kokmateriālus vēlams, lai treilēšanas ceļa platums būtu ne mazāks par 2 metriem, bet likumos ar mazu rādiusu (mazāku par 15 metriem) – 4 metriem. Treilēšanas ceļu attīra no krūmiem, ciršanas atkritumiem (nozāģētiem zariem, skaidām, saknēm u.c.) un akmeņiem, celmi un virszemes sakņu daļas jānozāģē līdz zemei, purvainās vietās treilēšanas ceļā jāiekļāj apaļkoku segums (tievi balķi), lai nepieļautu zirga pakļūšanas iespēju.

Posmos, kur treilēšanas ceļam ir šķērsvirziena slīpums, ceļa zemākajā pusē novieto atbalsta brusas, bet ceļa likumos šīs brusas jānovieto liknes ārējā malā.

Ceļa posmu sākumā un beigās, kur nepieciešams bremzēt, izliek brīdinājuma zīmes.

Pavadot kravu, vedējam jāiet vāgma aiz mugurē vai blakus tam. Nav ieteicams iet vāgmai pa priekšu, sēsties uz kravas, aptīt grožus ap rokām, braucot pa slīpumu vai pieturot zirgu aiz iemauktiem.

Katrs braucējs tiek apgādāts ar izturīgām virvēm un ķēdēm vāgma nosiešanai. Treilējot kokmateriālus

pa nogāzi ar slīpumu lielāku par 10 grādiem, vezuma nosiešanai pievērš sevišķu uzmanību. Katru baļķi nepieciešams nostiprināt atsevišķi.

Vezumam, slīdot uz sāniem, nav ieteicams pieturēt vai atbalstīt baļķus ar rokām, plecu vai citu līdzīgu paņēmieni.

Iekraujot un izkraujot vezumu, vedējs un citi nodarbinātie nedrīkst atrasties kalna nogāzes pusē.

97. punkts. Strādājot nogāzēs, vēlmais treilēšanas virziens ir no apakšas uz augšu.

98. punkts. Kravas savākšanas un treilēšanas darbus var sākt, ja bīstamajā zonā neatrodas citas personas.

99. punkts. Treilējot kokmateriālus pa nogāzi, personas, kas veic mežsaimniecības darbus, atrodas nogāzes augšpusē.

100. punkts. Treilēšanā nodarbinātas personas savstarpējai saziņai izmanto iepriekš noteiktus signālus.

Vienā cīsmā nodarbinātie nosaka kopējus brīdinājuma signālus, kurus izmanto savstarpējas saziņas nodrošināšanai (saucienus, svilpienus, roku žestus u.c.).

Savākt stumbrus un formēt kravu tuvāk par 50 metriem no koku gāšanas vietas aizliegts.

Ja motorzāģa vadītājs vienlaikus izpilda arī cilpeņotāja pienākumus, izstrādā un nosaka drošu abpusējas sazināšanas sistēma.

Ja kokmateriālu savākšana notiek vienlaicīgi ar koku gāšanas darbiem, piebraucot pie bīstamās zonas robežas, traktorists apstādina traktoru un signalizē motorzāģu vadītājam par nepieciešamību iebrukt bīstamajā zonā. Traktorists drīkst turpināt ceļu un iebrukt bīstamajā zonā tikai tad, kad koku gāzējs pārtrauc darbu un dod atbildes signālu – „atļauts iebrukt”.

Ja pastāv nepieciešamība bīstamo zonu nožogo, izliekot drošības zīmes un brīdinošus plakātus (LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumi

Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”).

Savstarpējai saziņai ieteicams pielietot vārdisku saziņu un roku signālus. Sīkāk prasības vārdiskai saziņai un roku signāliem ir aprakstītas LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā” un 2003. gadā izstrādātajās „Drošības zīmju lietošana vadlīnijās”.

101. punkts. Mežsaimniecības darbos aizliegts izmantot lauksaimniecības traktoru, ja tas nav speciāli aprīkots darbam mežā.

Traktoriem un hāvestram ir jābūt aprīkoti ar kabīnēm, kur vājstikls ir izgatavots ar prettrieciena efektu, bet aizmugures logs nosepts ar drošības režģi.

Lietojot traktorus, kā arī citu smago tehniku, jāņem vērā tādas rādītājus, kā:

- īpatnējais spiediens uz augsni;
- klīrenss – attālums no zemes līdz viszemākajai traktora vietai;
- riepu vai kāpurķēžu saķeršanās ar augsni
- pārvaramā vertikālā šķēršļa maksimālais augstums;
- piemērotība braukšanai pa sniegu.

Meža darbos izmanto traktorus ar īpatnējo spiedienu uz augsni 0,3–0,4 kg/cm² (purvainās cīsmās 0,1–0,2 kg/cm²), klīrensu 500 milimetri un labu saķeršanās spēju ar augsni.

Traktoriem jāpārvar līdz 500 milimetri augsti vertikālie šķēršļi un jābūt piemērotiem braukšanai pa sniegu. Traktoriem jābūt augstai garen – un šķēršstabilitātei.

Augstākminētajām prasībām atbilst kāpurķēžu traktori un riteņtraktori ar kāpurlentām.

Strādājot ar traktoriem stipri purvainos mežos, jānodrošina traktora korpusa ūdens necaurlaidība.

Lietojot traktoros un citu tehniku mežsaimniecības darbos jāņem vērā arī vides aizsardzības prasības. Jāseko līdzi, lai mazāk būtu bojāta paauga, nebūtu pārāk sablīvēta augsne un nesajauktu augsnes horizontu.

Visvairāk augsne cieš, veicot manevrēšanu. Tāpēc manevrēšana jāveic tajās vietās, kur nav dzīvotspējīga paauga.

Lai izmantotu speciāli aprīkotu traktoru mežsaimniecībā, (LR 2005. gada 19. aprīļa MK noteikumi Nr. 277 „Lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā izmantojamo traktoru, piekabju, maināmu velkamo mašīnu un to sastāvdaļu atbilstības novērtēšanas noteikumi”, tad tam kā visiem transportlīdzekļiem un to piekabēm, kas piedalās ceļu satiksmē un kas reģistrēti Latvijā ir jāveic transportlīdzekļu valsts tehniskā apskate.

102. punkts. Ieteicams izmantot vinčas, kuras vadāmas ar radio vadību.

103. punkts. Treilēšanas traktoru vinču trose ir:

- 103.1. vismaz 35 metrus gara, un tā atbilst vinčas ražotāja noteiktajām prasībām;
- 103.2. piestiprināta pie vinčas spoles;
- 103.3. cieši uztīta uz spoles.

104. punkts. Troses, blokus un cilpeņošanas iekārtas pirms darbu uzsākšanas pārbauda un nosaka to iespējamos defektus un nolietojuma pakāpi.

105. punkts. Izvelkot trosi, uz vinčas paliek ne mazāk par trim troses tinumiem.

Kravas treilēšana ir iespējama ar traktora vai vinčas palīdzību. Pastāv divi treilēšanas veidi: ar resgaļiem pa priekšu vai ar tievgaļiem pa priekšu.

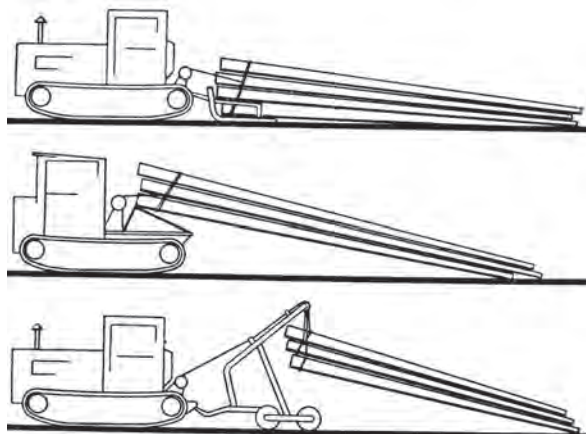
Treilējot nozāģētus stumbrus ar resgaļiem pa priekšu, ir šādas priekšrocības:

- uzlabojas traktora saķeršanās spēja ar zemi, jo palielinās svars un tiek novērsta traktora buksēšana;

- atvieglojas motorzāģu vadītāja darbs, jo resgaļi vairāk nav jānolīdzina.

106. punkts. Kravu treilējot, tās priekšgals ir paceltā stāvoklī vai novietots uz atbalsta.

Pastāv vairākās treilēšanas metodes. Tomēr MK noteikumi nosaka, ka kravu treilēt ir atļauts tikai tad, kad kravas priekšgals ir paceltā stāvoklī (18. zīmējums).

18. zīmējums.

107. punkts. Veicot darbus nogāzēs, pievešanas ceļus ierīko nogāzes virzienā.

108. punkts. Virzoties šķērsām nogāzei, izvairās no pagriezieniem pret kalnu.

Kokmateriālu treilēšanu veic pa iepriekš sagatavotu ceļu. Vietā, kur tiek plānots treilēšanas ceļš, novāc kokus, liелgabarīta akmeņus, izcērt krūmus, apzāģē celmus, nolīdzina ciņus, aizber bedres, nostiprina pārpurvotas vietas.

Ar kāpurķēžu traktoriem treilēt nogāzes garenvirzienā ir atļauts, ja slīpums ir mazāks par 15 grādiem, bet vasarā sausā laikā – ja slīpums nav lielāks par 25 grādiem. Ar riteņtraktoriem atļauts treilēt, ja nogāzes pacēlums nav lielāks par 7 grādiem, bet kritumos – sausā laikā vasarā, ja nogāzes pacēlums nav lielāks par 17 grādiem, ziemā un slapjā laikā, – ja tas nav lielāks par 13 grādiem.

Ieteicamais ceļa platums treilēšanai ar riteņtraktoriem ir ne mazāks par 5 metriem, ceļa platums nogāzēs – 7 metri.

Meža treilēšanu ar treilēšanas mašīnām vai traktoriem ar manipulatoru veic pa sagatavotu treilēšanas ceļu.

Veicot treilēšanas darbus cirtē tumšā laikā, treilēšanas darbus jānodrošina vismaz ar divām treilēšanas mašīnām.

109. punkts. Nav pieļaujams pārslogot pievedējtraktoru un izvietot kokmateriālus virs statņiem.

110. punkts. Pārvietojamās kravas masu izvēlas, ņemot vērā augsnes nestspēju un ceļu stāvokli.

Slodze uz pievedējtraktoru, kā arī piekabju kūleņiem un citu kokmateriālu pārvadāšanas tehniku nedrīkst pārsniegt nominālo celstspēju, kas ir norādīta tehniskajā pasē. Iekraujot kokmateriālus, tos nostiprina ar lentām vai ķēdēm, lai pārvietojoties pa nogāzēm un autoceļiem, krava nenoslīdētu.

Veicot tehnikas pārbaudi, īpašu uzmanību veltā skrūvju savienojumiem, riteņu gultņiem, riepu spiedienam, sakabes ierīcēm, kūleņiem un statņiem.

Pārvietojot kravu, ņem vērā augsnes nestspēju un ceļa stāvokli. Augsnes var būt stabila vai nestabila. Šos faktorus ietekmē ceļa atrašanās vieta (piemēram – purvs, smilts, kūdras slāņi u.tml.) un materiāls, no kura ceļš ir izgatavots (piemēram – smilšu, šķembu ceļš vai asfaltēts).

Nepareiza augsnes nestspējas un ceļa stāvokļa novērtēšana var būt par cēloni nelaimes gadījumam vai tehnikas un aprīkojuma bojājumiem.

111. punkts. Veicot kraušanas darbus uz nogāzēm, pievedējtraktoru nodrošina pret patvarīgu izkustēšanos.

Pret patvarīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu. Ja transports nav nostiprināts, pastāv iespēja, ka tas var patvarīgi atsākt kustēšanos un izraisīt vairākus nelaimes gadījumus, sabojājot kravu un tehniku.

112. punkts. Kokmateriālus krauj kokmateriālu pagaidu novietošanas vietās, kas norādītas cirkas izstrādes tehnoloģiskajā kartē.

113. punkts. Krautuves vietu sagatavo iepriekš, un to uztur kārtībā.

114. punkts. Kokmateriālus krauj uz līdzenas un cietas vietas.

Krautuves vieta tiek saskaņota ar meža valdītāju vai īpašnieku.

Krautuves laukumu iztīrīta, izlīdzina un noblīvē. Ieteicams, lai grunts būtu viendabīga, bez plūdeņiem.

Krautņu pamatnei jābūt līdzenai un cietai un jāatbilst kokmateriālu masai. Jāizvairās no kravas nosēšanās vai sašķiešanās iespējas, kā arī no krautņu sagrūšanas iespējas savas masas vai ārējo faktoru iedarbības dēļ (jāizvērtē augsnes nestspēja).

Krautuves vietās, jābūt izvietotām brīdinājuma zīmēm.

115. punkts. Kokmateriālu kraušanā ievēro šādas prasības:

115.1. grēdu galus nostiprina pret velšanos vai krauj tā, lai grēdas gala leņķis nepārsniedz 35 grādus;

115.2. apaļo kokmateriālu grēdas augstums nepārsniedz 1/4 daļu no grēdas garuma un nav lielāks par pusotrkāršu grēda sakrauto kokmateriālu garumu;

115.3. ar rokām krautas grēdas augstums nepārsniedz 1,8 metrus;

115.4. atsevišķi kokmateriālu gali nav izvirzīti no grēdas vairāk par 0,5 metriem;

115.5. grēdas paliktņus novieto simetriski grēdas abās pusēs ne vairāk kā viena metra attālumā no kokmateriālu galiem.

Šo noteikumu 115.3. apakšpunkta izpildi nosaka LR 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 344 „Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumus”.

Veicot kokmateriālu kraušanu krautnes ar kravas celtņiem, ievēro šādas prasības:

- neveic vienlaikus kraušanas darbus blakus krautuvēs;
- nodarbinātie neatrodas tuvāk par 10 m no kraujamām krautuvēm;
- neņem balķus no apakšējiem slāņiem, kamēr nav noņemtas augšējās rindas.

Veidojot ar rokām krautas grēdas augstumā, kas nepārsniedz 1,8 metrus ir jāievēro darba drošības prasības strādājot augstumā. Darbs augstumā skaitās, ja nodarbinātais tiek nodarbināts augstumā no 1,5 metru un augstāk. Darba devējam jānodrošina stabila un droša virsma, neradot risku savai un citu drošībai un veselībai, kā arī ievērojot ergonomikas prasības un principus. Sīkāka informācija LR 2002. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 526 „Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā”.

Kraujot kokmateriālus krautnēs, jāievēro LR 2004. gada 17. februāra Ministra kabineta noteikumus Nr. 82 „Ugunsdrošības noteikumi” prasības.

116. punkts. Autotransportlīdzeklim vai pievedējtraktoram aizliegts tuvoties kokmateriālu iekraušanas vietai, ja pastāv varbūtība, ka sakrautie kokmateriāli var pārvietoties.

117. punkts. Pirms kokmateriālu kraušanas uzsākšanas attiecīgo autotransportlīdzekli vai pievedējtraktoru nodrošina pret patvaļīgu izkustēšanos kraušanas laikā.

Vienlaicīga iekraušana – izkraušana blakus krautnēs ir aizliegta.

Pret patvaļīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu vai ķīļiem.

Pastāvīgas iekraušanas – izkraušanas vietas apzīmē, kā arī krautuves vietas atzīmē ar drošības zīmēm un brīdinošiem plakātiem, kas sniegtu informāciju par bīstamību atrasties vai pārvietoties attiecīgajā teritorijā. Par drošības zīmēm sīkāku informācija LR

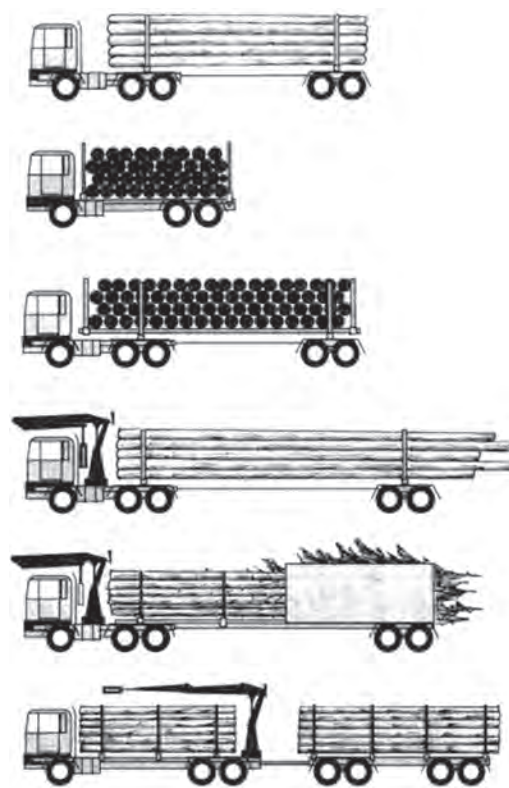
2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”.

118. punkts. Kokmateriālu kravu pārvadājumus pa autoceļiem drīkst veikt, ja krava ir novietota atbilstoši normatīvajiem aktiem par gabalkravu novietošanu un nostiprināšanu.

Šo noteikumu 118. punktu izpildi nosaka 1999. gada 11. maija Ministru kabineta noteikumi Nr. 166 „Noteikumi par gabalkravu izvietošanu un nostiprināšanu autopārvadājumos”.

Automobiļiem, piekabēm vai citiem meža izvešanas līdzekļiem jābūt aprīkoti ar statņiem un ierīcēm, kas novērš kokmateriālu izkustēšanos.

Iespējamie iekraušanas veidi ir parādīti 19. zīmējumā.

19. zīmējums.

119. punkts. Nav pieļaujama autotransportlīdzekļa vai pievedējtraktora pārslodze un kravnesības normu pārsniegšana.

Šo noteikumu 118. punktu izpildi nosaka 1999. gada 11. maija Ministru kabineta noteikumi Nr.

166 „Noteikumi par gabalkravu izvietošanu un nostiprināšanu autopārvadājumos”.

120. punkts. Kokmateriālu pārvadājumus drīkst veikt normatīvajos aktos par kravu pārvadājumiem noteiktajā kārtībā.

Šo noteikumu 120. punkta izpildi nosaka LR Ministru kabineta 2004. gada 29. jūnija noteikumi Nr. 571 „Ceļu satiksmes noteikumi” un LR 2001. gada 6. februāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 48 „Noteikumi par lielgabarīta un smagsvara pārvadājumiem”.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. I. Zvaigzne, M. Drande, “Darba aizsardzība mežsaimniecībā un kokapstrādē”, Rīga, Zvaigzne, 1983. g.
2. J. Melngalis, “Meža atjaunošana un ieaudzēšana”, Rīga, Et Cetera, 2004. g.
3. M. Eglīte, “Darba medicīna”, Rīga, 2000.
4. Z. Saliņš, “Kokmateriālu treilēšana, iekraušana, izvešana”, Rīga, Latvijas valsts izdevniecība, 1961. g.
5. Z. Saliņš, “Meža izmantošana Latvijā”, Jelgava, LLU Meža izmantošanas katedra, 1999. g.
6. А. П. Полищук, “Валка леса”, Москва, “Лесная промышленность”, 1972. g.
7. Л. И. Никитин, А. С. Щербаков, “Охрана труда в лесном хозяйстве лесной и деревообрабатывающей промышленности”, Москва, “Лесная промышленность”, 1985. g.
8. Н. Я. Калинин, Г. В. Силаев, О. М. Шапкин, “Организация и технология лесохозяйственных работ”, Москва, Агропромиздат, 1986. g.
9. Под ред. И. И. Леоновича, “Дороги и транспорт лесной промышленности”, Минск, Высшая школа, 1979. g.
10. В. И. Алябьев, “Лесные погрузочно-разгрузочные и штабелевочные машины”, Москва, “Лесная промышленность”, 1968. g.
11. 1997. gada 5. februāra “Aizsargjoslu likums”.
12. 1997. gada 1. oktobra “Ceļu satiksmes likums”.
13. 1998. gada 1. aprīļa “Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums”.
14. 1999. gada 13. janvāra “Augu aizsardzības likums”.
15. 1999. gada 25. novembra “Valsts meža dienesta likums”.
16. 2001. gada 20. jūnija “Darba aizsardzības likums”.
17. 2001. gada 13. decembra “Valsts darba inspekcijas likums”.
18. 2002. gada 31. maija “Augu šķirņu aizsardzības likums”.
19. 1998. gada 20. oktobra MK noteikumi Nr. 415 “Ekspluatācijas aizsargjoslu gar elektriskajiem tīkliem noteikšanas metodika”.
20. 1998. gada 15. decembra MK noteikumi Nr. 456 “Noteikumi par autoceļu valsts aizsardzību un kārtību, kādā ieviešami transportlīdzekļu satiksmes aizliegumi un ierobežojumi”.
21. 1999. gada 11. maija MK noteikumi Nr. 166 “Noteikumi par gabalkravu izvietošanu un nostiprināšanu autopārvadājumos”.
22. 2000. gada 7. marta MK noteikumi Nr. 85 “Kravas celtņu tehniskās uzraudzības kārtība”.
23. 2000. gada 26. septembra MK noteikumi Nr. 330 “Vakcinācijas noteikumi”.
24. 2001. gada 6. februāra MK noteikumi Nr. 48 “Noteikumi par lielgabarīta un smagsvara pārvadājumiem”.

25. 2001. gada 10. aprīļa MK noteikumi Nr. 162 „Autoceļu aizsargjoslu noteikšanas metodika”.
26. 2001. gada 5. augusta MK noteikumi Nr. 189 “Darba aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā”.
27. 2001. gada 23. augusta MK noteikumi Nr. 379 “Darba vides iekšējās uzraudzības kārtība”.
28. 2002. gada 12. marta MK noteikumi Nr. 107 „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.
29. 2002. gada 6. augusta MK noteikumi Nr. 344 “Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumu”.
30. 2002. gada 20. augusta MK noteikumi Nr. 372 “Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus”.
31. 2002. gada 3. septembra MK noteikumi Nr. 399 „Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar ķīmiskajām vielām darba vietā”.
32. 2002. gada 3. septembra MK noteikumi Nr. 400 “Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”.
33. 2002. gada 9. decembra MK noteikumi Nr. 526 “Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā”.
34. 2003. gada 4. februāra MK noteikumi Nr. 66 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku”.
35. 2003. gada 17. jūnija MK noteikumi Nr. 323 “Noteikumi par apmācību darba aizsardzībā”.
36. 2003. gada 19. augusta MK noteikumi Nr. 465 „Ekspluatācijas aizsargjoslu gar telekomunikāciju tīklu līnijām noteikšanas metodika”.
37. 2004. gada 17. februāra MK noteikumi Nr. 82 “Ugunsdrošības noteikumi”.
38. 2004. gada 24. februāra MK noteikumi Nr. 105 „Kārtībā, kādā aizpildāms un nosūtāms ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas”.
39. 2004. gada 13. aprīļa MK noteikumi Nr. 284 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē”.
40. 2004. gada 29. aprīļa noteikumi Nr. 463 „Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi”.
41. 2004. gada 28. decembra noteikumi Nr. 1064 „Augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.
42. 2004. gada 8. jūnija MK noteikumi Nr. 527 “Kārtība kādā veicama obligātā veselības pārbaude”.
43. 2005. gada 19. aprīļa MK noteikumi Nr. 277 „Lauksaimniecībā vai mežsaimniecībā izmantojamo traktoru, piekabju, maināmu velkamo mašīnu un to sastāvdaļu atbilstības novērtēšanas noteikumi”.
44. 2003. gada “Darba aizsardzības likuma vadlīnijas”.
45. 2003. gada “Drošības zīmju lietošanas vadlīnijas”.
46. 2003. gada „Darba vides iekšējās uzraudzības vadlīnijas”.
47. 2003. gada „Darba vides risku novērtēšanas vadlīnijas”.
48. 2003. gada „Ar darba vides troksnis saistīto risku novērtēšanas un novēršanas vadlīnijas”.
49. 2003. gada „Ar smagumu pārvietošanu saistīto darba vides risku novērtēšanas un novēršanas vadlīnijas”.
50. 2003. gada „Individuālo aizsardzības līdzekļu izvēles un lietošanas vadlīnijas”.

2. PIELIKUMS

DARBA VIETAS PĀRBAUDE UN TAJĀ ESOŠO DARBA VIDES
RISKA FAKTORU NOTEIKŠANA MEŽSAIMNIECĪBĀ

Nr. p.k.	Darba vides riska faktori		Kas var radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai	Vai pastāv noteikts darba vides risks faktori		Kas jānovērtē, lai noteiktu, vai pastāv risks nodarbināto drošībai un veselībai	Vai esošie darba vides risks faktori rada risku nodarbināto drošībai un vai ir nepieciešams veikt darba aizsardzības pasākumus	
				nē	jā		nē	jā
1.	Faktori, kas raksturo darba vietu un vidi	1.1. Darba vietas reljefs	Nelīdzens darba vietas reljefs			Nogāžu slīpums, bedres, grāvji, izciļņi		
		1.2. Darba vietas pielūžņojums	Zari, stumbeņi, izgāzti koki un celmi			Zari, stumbeņi, izgāzti koki un celmi		
		1.3. Augsnes nestspēja	Augsnes mitruma apstākļi, mineralogiskais sastāvs u.c. augšnes nestspēju ietekmējošie faktori			Augsnes nestspēja mašīnizētai mežizstrādei		
		1.4. Bīstami objekti darba vietā	Bīstami koki, iekārušies zari un galotnes, citi bīstami objekti			Vai pastāv nelaimes gadījumu risks		
		1.5. Darba vietas atrašanās (novietojums) dabā	Ceļi, elektrības līnijas, cauruļvadi, cilvēku uzturēšanās vietas objektā un tā tuvumā			Darba vietas attālums līdz minētajām komunikācijām un šķēršļiem		
2.	Fizikālie faktori	2.1. Troksnis	Mašīnas, darbs ar rokas instrumentiem un darbarīkiem			Trokšņa līmenis, mainīgs trokšņa līmenis, impulsīvs troksnis		
		2.2. Vibrācijas, vibroaātrinājums $a > 2,5 \text{ m/s}^2$	Darbs ar kustīgiem, rotējošiem, vibrējošiem rokas instrumentiem un vibrējošām mašīnām			Vibrācijas intensitāte, iedarbības ilgums, vibrācijas veids, vibroaātrinājums		
		2.3. Redzamības traucējumi	Redzamību traucējoši apstākļi, apgaismojums darba vietā			Redzamības traucējumu iespējamība, cēlonis un intensitāte, mašīnu apgaismojuma intensitāte		
		2.4. Meteoroloģiskie apstākļi	Meteoroloģiskie apstākļi			Gaisa temperatūra (C°), vēja ātrums (m/s), nokrišņu veids, citas dabas parādības		
		2.5. Mikroklimats	Mikroklimata apstākļi			Gaisa temperatūra (C°), vēja ātrums (m/s), gaisa mitrums (W%)		
3.	Ergonomiskie faktori	3.1. Smags darbs	Fiziski sasprindzināts darbs (piem. Smaguma priekšmetu celšana, atkārtota smagu priekšmetu celšana, vilkšana, stumšana)			Darba metodes, darbības ilgums, materiāla masa		

		3.2. Fiziska piepūle, kas atkārtojas	Darbs, kas saistīts ar vienu un to pašu darba operāciju atkārtošanos		Atkārtoto darba operāciju biežums, enerģijas patēriņš, precizitātes prasības un vajadzības		
		3.3. Darba poza	Sēdus, ejot, stāvus, guļus, tupus		Pacelšana augstumā, darbs tupus, saliecoties, izliecoties, stiepjoties		
		3.4. Citi ergonomiskie faktori	Darba vietas un vides atbilstība ergonomiskajām prasībām		Pievedējtraktora, treilēšanas traktora kabīne		
4.	Psiholoģiskie un emocionālie faktori	4.1. Darba laiks	Darba laika organizācija		Darbs naktī, darbs maiņās, neplānots virsstundu darbs, neregulāras maiņas, darba maiņu ilgums		
		4.2. Monotons darbs	Darba raksturs un apjoms, kas bieži atkārtojas		Vai darbs ir monotons, vai tas rada risku nodarbinātajam		
		4.3. Darbs sociālā izolācijā, vienatnē	Ilgstošs darbs vienatnē vai izolācijā no citiem		Vai darbs vienatnē var radīt risku vai vardarbības risku		
		4.4. Citi psiholoģiskie faktori					
5.	Ķīmiskie faktori	5.1. Vielas un produkti	Vielu vai produktu ieelpošana, nejauša norīšana, saskare ar ādu		Vielu vai produktu absorbēšanas iespējas caur elpošanas orgāniem, ādu vai pārtikas produktiem (cik daudz, iedarbības ilgums, cik bieži)		
		5.2. Citi ķīmiskie faktori	Ražošanas atkritumi		Vai ražošanas atkritumi ir rūpīgi savākti		
6.	Bioloģiskie faktori	6.1. Invadētas ērces	Iespēja nonākt saskarē ar ērcēm		Iespēja nonākt saskarē ar ērcēm		
		6.2. Citi bioloģiskie faktori	Ziedputekšņi, sēņu sporas, dzīvnieku un kukaiņu kodieni		Vai citi bioloģiskie faktori rada risku		
7.	Traumatisma riska faktori	7.1. Mašīnas un cits aprīkojums	Mašīnu un aprīkojuma rotējošas un kustīgas detaļas mehanizēti instrumenti		Neaizsargātas mašīnu un cita aprīkojuma rotējošas kustīgas, zem sprieguma esošas un citādas darbīgas daļas		
		7.2. Rokas darbarīki	Ciršanas, griešanas u.c. darba veidu rokas darbarīki un rokas mehāniskie darbarīki		Vai pastāv nelaimes gadījumu risks		
		7.3. Darba aprīkojums darbam augstumā	Darbs uz pieslienamajām kāpnēm u.c.		Vai pastāv krišanas, gāšanās, sabrukšanas u.c. risks		
		7.4. Uguns eksploziju, ķīmisko apdegumu un saindēšanās bīstamība	Darba situācijas, kas saistītas ar ugunsgrēku vai sprādziena izraisīšanas risku		Vai pastāv nelaimes gadījumu risks sprāgstvielu, viegli uzliesmojošu indīgu un citu vielu uzglabāšanā, lietošanā un rīcība ar tām		
		7.5. Citi traumatisma riska faktori					
8.	Citi darba vides riska faktori						

Datums _____ Pārbaudi veica _____ Piedalījās _____

Sīkāka informācija ir LR 2003. gada 20. augusta Ministru kabineta noteikumos Nr. 379 „Darba vides iekšējā uzraudzība”, LR 2003. gada „Darba vides iekšējās uzraudzības vadlīnijas” un 2003. gada „Darba vides risku novērtēšanas vadlīnijas”.

3. PIELIKUMS

INDIVIDUĀLIE AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI MEŽSAIMNIECĪBĀ

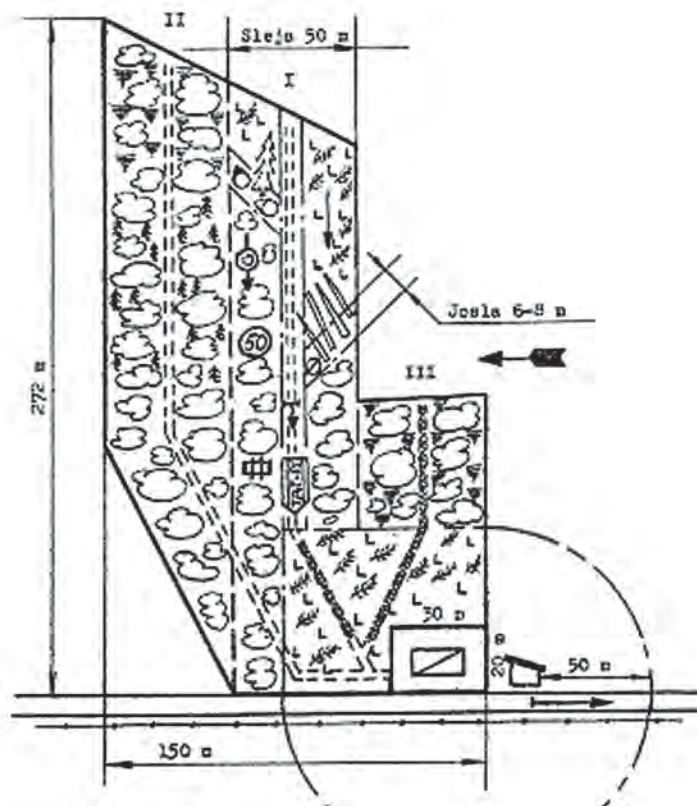
Nr. p.k.	Darba nosaukums	Aizsargājamā ķermeņa daļa / Aizsarglīdzeklis						
		pēdas	ķermenis, rokas, kājas	rokas	galva	acis	acis/seja	dzirde
		apavi	darba apģērbs	cimdi	ķivere	brilles	sejassargs	austiņas ³
1.	Stādīšana							
1.1.	roku darbs	X	X	X				
1.2.	mehānizēts darbs	X ¹	X	X				X ⁵
2.	Jaunaudžu kopšana							
2.1.	ar rokas darba aprīkojumu	X ⁷	X	X				
2.2.	ar motorzāģi	X ^{6; 7}	X ²	X	X ⁹		X	X
2.3.	ar krūmgriezi	X ⁷	X ²	X ⁷	X ⁹		X	X
3.	Darbs ar ķīmiskām vielām	X	X ⁴	X		X	X ¹¹	
4.	Augošu koku atzarošana	X ⁷	X	X	X		X	
5.	Koku gāšana, atzarošana, sagarumošana							
5.1.	ar rokas darba aprīkojumu	X ^{1; 7}	X	X	X			
5.2.	ar motorzāģi	X ^{6; 7}	X ²	X	X		X	X
5.3.	ar daudzoperāciju mašīnu	X ^{1; 7}	X		X ¹⁰			X ⁵
6.	Krautnēšana ar rokām	X ^{1; 7}	X	X	X			
7.	Pievešana							
7.1.	ar zirgiem	X ^{1; 7}	X	X	X			
7.2.	mehānizēta							
7.2.1.	treilešana	X ^{1; 7}	X	X ⁸	X			X ⁵
7.2.2.	ar pievedējtraktoru	X ¹	X	X ¹⁰	X ¹⁰			X ⁵
8.	Iekraušana transportlīdzeklī	X ^{1; 7}	X	X	X			X ⁵

Piezīmes:

¹ – Aizsargapavi ar purngala daļas aizsardzību² – Aizsargbikses ar speciālu oderējumu³ – Dažādu veidu ausu ieliktni nav piemēroti mežsaimniecībā strādājošiem, jo tas ir saistīts ar infekciju risku⁴ – Apģērbs aizsardzībai pret ķīmiskām vielām un ķīmiskiem produktiem⁵ – Ja trokšņa līmenis pārsniedz 85 dB (A)⁶ – Apavi ar speciālu aizsargkārtu darbam ar motorzāģiem⁷ – Apavu zoles no neslidenā materiāla⁸ – Cimdi ar aizsargkārtu no delnas puses⁹ – Ar sprandas sargu sniega un lietus apstākļiem¹⁰ – Ja atrodas ārpus kabīnes¹¹ – Elpošanas un parenterālo ceļu aizsardzības līdzekļi, ja strādā ar ķīmiskām vielām, kas nelabvēlīgi iedarbojas uz elpošanas ceļiem un gremošanas orgāniem

4. PIELIKUMS

TEHNOLOĢISKĀS SHĒMAS PARAUGS

Ar piezīmēm un ieteikumiem, kā arī lai saņemtu
papildus informāciju, var griezties:

VALSTS DARBA INSPEKCIJĀ

<http://www.vdi.gov.lv>

Kr. Valdemāra ielā 38,
Rīgā LV-1010,
Tālrunis: 7021704,
Fakss: 7021718
E-pasts: vdi@vdi.gov.lv

Bezmaksas konsultatīvais tālrunis **8008004**
Uzticības tālrunis **7312176**

Papildus plašāka un pilnīgāka informācija par darba aizsardzības
jautājumiem, kā arī izdoto vadlīniju un informatīvo materiālu
elektroniskās versijas pieejamas Eiropas Darba drošības un veselības
aizsardzības aģentūras Latvijas kontaktpunkta mājas lapā:

<http://www.osha.lv>

Informāciju par jaunākajām aktualitātēm, pētījumiem un situāciju
Eiropas Savienības dalībvalstīs un kandidātvalstīs jūs varat atrast
Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras interneta
mājas lapā:

<http://agency.osha.eu.int/>

PIEZĪMĒM

Šajā sērijā iznākušas šādas vadlīnijas:

- Drošības prasības veicot darbu elektroietaisēs
- Darba aizsardzības prasības kokapstrādē
- Apmācības darba aizsardzības jomā
(t.sk. instruktāžas, instrukciju sastādīšana)
- Darba aizsardzības prasības saskaroties ar vibrāciju darbā
- Darba aizsardzības prasības darbā ar
elektromagnētiskajiem laukiem